

DOLNOŚLĄSKA

Solidarności

Nr 2 (462) • Wrocław, 22.02.2024 r. • ISSN 1641-0688 • redakcja.wroc@solidarnosc.org.pl

3 Emerytury stażowe
w Sejmie

5 Jakie płace
w oświacie?

8 GUS o rynku pracy

13 Rodziny Wyklęte

Protest rolników

– czytaj na str. 4

Bracia Rolnicy, jesteśmy z wami

Stanowisko popierające strajk generalny Solidarności Rolników Indywidualnych podjęli jednogłośnie działacze zebrani na lutowym posiedzeniu Zarządu Regionu.

Bezduszne decyzje organów Unii Europejskiej zamiast prowadzić do ochrony przyrody, uderzają w polskich rolników, odbierając im źródło utrzymania, jednocześnie redukując wolumen naprawdę zdrowej żywności i uderzając w bezpieczeństwo żywnościowe Polski.

Sytuację polskich rolników pogarsza również unijna decyzja

dotycząca zniesienia ceł na import żywności i produktów rolnych z Ukrainy. Trzeba przypomnieć, że głównymi producentami produktów rolnych w Ukrainie są olbrzymie agroholidingi zarejestrowane w Luksemburgu, Niemczech, na Cyprze, a nawet w Stanach Zjednoczonych. Są to holdingi posiadające po kilkaset tysięcy hektarów, a nawet ponad pół miliona hektarów.

To w ich interesie, a nie drobnych, indywidualnych rolników w Ukrainie jest zniesienie ceł. Żywnoty interes w zniesieniu ceł mają też takie kraje jak Niemcy, Włochy czy Hiszpania. Z całą pewnością nie jest to zapewnienie pomocy ukraińskim indywidualnym rolnikom.

Dlatego Zarząd Regionu Dolny Śląsk NSZZ „Solidarność” popiera protest NSZZ „Solidarność” Rolników Indywidualnych

ogłoszony w terminie 9.02–10.03.2024 r.

„Bracia Rolnicy, jesteśmy z Wami” – napisali m.in. związkowcy.

W poniedziałek 12 lutego związkowcy podjęli kilka uchwał wewnątrzwiązkowych oraz omówili m.in. sytuację w Lasach Państwowych.

Posiedzenie Komisji Krajowej zrelacjonował zebrany Krzysztof Domagała,

Przyjęto kilka uchwał wewnątrzwiązkowych

FOT. MARCIN RACZKOWSKI

Kazimierz Kimso składa podziękowania Małgorzacie Łagockiej. Obok Grzegorz Makul

FOT. MARCIN RACZKOWSKI

a prace prezydium omówił zastępca przewodniczącego ZR Grzegorz Makul.

O podwyżkach m.in. w PKP Cargo, w instytucjach kultury mówili m.in. Tomasz Kańduła z PKP Cargo Wrocław oraz Urszula Drzewińska z Międzyregionalnej Sekcji Kultury.

Miłym akcentem lutowego zebrania była uroczystość pożegnania odchodzącej na emeryturę Okręgowej Inspektor Pracy Małgorzaty Łagockiej. Za merytoryczną wiedzę, pomoc i cierpliwość dla naszych członków dziękował przewodni-

czący Kazimierz Kimso i Grzegorz Makul. Działacze wręczyli inspektor bukiet kwiatów i statuetkę krasnała.

W dalszej części obrad odbyła się prezentacja aplikacji przeznaczonej dla członków NSZZ „Solidarność”. Jej twórcy przedstawili działaczom możliwości, jakie daje szybka komunikacja treści istotnych dla członków Związku poprzez aplikację w telefonie komórkowym. Po analizie kosztów wdrożenia tej aplikacji działacze podejmą decyzję prawdopodobnie na marcowym posiedzeniu ZR.

MR

Spotkanie z prezydentem

Podczas spotkania Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” z prezydentem Andrzejem Dudą przez aklamację przyjęto stanowisko wobec działań rządu. Poprzedziła je dyskusja dotycząca sytuacji w kraju, a także w poszczególnych branżach i zakładach pracy.

Prezydent wraz z działaczami Komisji Krajowej

FOT. MARCIN ZEGLIŃSKI

Stanowisko ws. łamania praworządności

Komisja Krajowa NSZZ „Solidarność” wyraża zdecydowany sprzeciw i oburzenie wobec dokonywanych w ostatnich tygodniach pozaprawnych działań przedstawicieli rządu premiera Donalda Tuska.

Jednym z takich działań było siłowe przejęcie mediów publicznych. NSZZ „Solidarność” uznaje prawo demokratycznie wybranej większości do wprowadzania zmian, w tym zmian personalnych, jednak muszą się one odbywać w zgodzie z obowiązującym pra-

wem, przede wszystkim na drodze zmian legislacyjnych.

Działania rządu wobec mediów publicznych są w naszej ocenie przejawem jawnego łamania polskiego porządku prawnego, mogącym prowadzić do anarchii i psucia państwa oraz stanowiącym groźny precedens wobec innych planów koalicji rządzącej. Pozaprawne działania rządu, a także sposób ich realizowania – w szczególności wyłączenie sygnału telewizyjnego – przywodzą na myśl obrazy z jakże tragicznych dla Polski wydarzeń grudnia 1981 roku. NSZZ „Solidarność”, który wywalczył Polsce niepodległość i demokrację, ma silny mandat to tego, by stać na straży polskiej praworządności. Dlatego zdecydowanie opowiadamy się po stronie litery prawa i apelujemy do premiera Donalda Tuska, by zaprzestął niezgodnych z nią działań.

Z niepokojem przyjmujemy również zapowiedzi likwidacji kolejnych instytucji, w tym Instytutu

Pamięci Narodowej. Podkreślamy z całą mocą, że nigdy nie będzie naszej zgody na likwidację Instytutu, który przyczynia się w tak dużym stopniu do odkrywania i utrwalania prawdy o historii Polski, również historii Solidarności.

W związku z powyższym żądamy, aby konieczne działania legisla-

cyjne, niezbędne do wprowadzania zmian, do których koalicja rządowa otrzymała od społeczeństwa demokratyczny mandat, odbywały się w zgodzie z Konstytucją, a także we współpracy z Prezydentem RP, który również taki mandat demokratyczny otrzymał.

MR

Komisja Krajowa

CIT-8

Pamiętaj o rozliczeniu z urzędem skarbowym

Zgodnie z ustawą o podatku dochodowym od osób prawnych wszystkie organizacje związkowe posiadające osobowość prawną podlegają obowiązkowi prowadzenia ewidencji rachunkowej a co za tym idzie składania do Urzędu Skarbowego zeznania CIT-8, CIT-8/0.

Region Dolny Śląsk NSZZ „Solidarność” po raz kolejny umożliwia organizacjom wysłanie przez naszego Pełnomocnika z Zarządu Regionu CIT 8 lub/i CIT 8/0 drogą elektroniczną, z użyciem podpisu kwalifikowanego.

Jak w latach ubiegłych zajmuje się tym tematem kol. Karolina Tomczak tel. 605 067 077, e-mail: administracja@solidarnosc.wroc.pl

Wyrzut sumienia III RP

W czwartek 8 lutego w Sejmie odbyło się ponowne pierwsze czytanie obywatelskiego projektu ws. emerytur stażowych przygotowanego przez NSZZ „Solidarność”.

Tożsamy projekt złożyła też Lewica jako projekt posełski. Często przywoływano historyczny 14. postulat Porozumienia Sierpniowych, który do dziś nie został zrealizowany, a właśnie odnosił się do wprowadzenia możliwości przejścia na emeryturę w zależności od stażu pracy. Postulat Solidarności spotkał się z szerokim poparciem wśród polityków różnych formacji politycznych. Oto, jak o emeryturach stażowych i samej Solidarności mówili politycy od prawa do lewa.

Solidarność realizuje chyba ostatni z postulatów wypisany na tablicach Stoczni Gdańskiej. To kwestia ważna, istotna, społeczna, o której już była mowa, bo ludzie umęczeni ciężką pra-

cą powinni mieć taką możliwość, by z emerytury stażowej skorzystać – mówił Jan Mosiński z Prawa i Sprawiedliwości.

Dziś mamy na stole dwa projekty: jeden projekt obywatelski, drugi projekt posełski. Za oboma tymi projektami stoją największe

Sejm zajął się projektem ustawy o emeryturach stażowych

centrale związkowe: Solidarność i OPZZ. Oba te projekty mają też podobne rozwiązania, bo zakładają, że okres składkowy i nieskładkowy będzie wynosił co najmniej 35 lat pracy dla kobiet i 40 lat pracy dla mężczyzn. Mam nadzieję, że Wysoka Izba podejmie decyzję o tym, by procedować te projekty w komisji sejmowej, by je połączyć i wspólnie nad nimi pracować, i zintegrować je z obecnym systemem emerytalnym, tak by zapewnić zarówno docenienie stażu pracy, jak i godne emerytury – powiedziała Małgorzata Tracz z Koalicji Obywatelskiej, z Partii Zieloni.

Ideą emerytur stażowych jest możliwość zakończenia długiej i często odbijającej się na zdrowiu pracy zawodowej. Wiele osób może z ulgą przyjąć to, że ma taką możliwość. Osoba, która pracowała 35–40 lat, powinna mieć możliwość przejść na zasłużoną emeryturę, bo należy docenić osoby, które ciężko pracują, niejednokrotnie fizycznie, odkładają regularnie składki, i dać takim osobom prawo wyboru – opisywała Agnieszka Maria Kłopotek z PSL-u.

Wprowadzenie emerytur stażowych było elementem Porozumienia Sierpniowych i myślę, że brak emerytur stażowych to jest jeden z wyrzutów sumienia III RP, który pokazuje, jak kolejne rządy daleko odeszły od dziedzictwa Solidarności – gorzko stwierdziła Dorota Olko z partii Razem.

Trzeba złożyć wielkie podziękowania dla Solidarności za ten projekt, a przede wszystkim za wytrwałość w jego promowaniu i walki o emerytury stażowe. To są 44 lata od ogłoszenia 21 postulatów z Sierpnia 1980 roku – podsumował Jarosław Sachajko z Kukiz'15.

ŹRÓDŁO: SEJM RP/TYSOL.PL

Karolina w upadłości

W lutym ogłoszona została upadłość Zakładów Porcelany Stołowej Karolina w Jaworzynie Śląskiej. Tym samym oznacza to, że na Dolnym Śląsku nie ma już żadnego zakładu, gdzie produkuje się wyroby z porcelany. Przypomnijmy, że w ubiegłym roku upadła wałbrzyska Fabryka Porcelany Krzysztof.

ZPS Karolina w Jaworzynie Śląskiej

Wierzmy, że z wyznaczonym syndykiem uda się nawiązać prawdziwy dialog w sprawach pracowniczych – to fragment wpisu Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” w ZPS Karolina.

Covid, skutki gospodarcze agresji Rosji na Ukrainę (szalejące ceny gazu), ale także działania właściciela zakładu HM Investment, to powody upadku firmy z tak piękną tradycją. Z miesiąca na miesiąc w zakładzie pogarszała się sytuacja pracowników. Rok temu wzburzenie wywołało ukaranie naganą przewodniczącego zakładowej Solidarności.

Ireneusz Besser od wielu lat składał paniom z okazji Dnia Kobiet życzenia i rozdawał drobne upominki od organizacji związkowej. Został za to ukarany. Podczas kwietniowej manifestacji w Jaworzynie w petycji skierowanej do zarządu firmy przedstawiono bolączki załogi: Domagamy się godnego traktowania pracowników. Nie ma zgody na pracę w warunkach urągających ludzkiej godności. W XXI wieku nie można pracownikom proponować pracy w zimnych, nieogrzanych halach i magazynach oraz z zamarzającą wodą w sanitariatkach.

Ten zakład to w dużej mierze historia kobiet, które stanowiły i stanowią większość załogi. Ich pracowitość, poświęcenie i oddanie swojemu miejscu pracy zasługują na szacunek. Uniemożliwienie związkowcom oddania

Fabryka została założona w 1860 r. w miejscu gwarantującym łatwy dostęp do złóż gliny i węgla, z bezpośrednim dostępem do linii kolejowej. Fabryka od początku zajmowała się produkcją wysokiej klasy porcelany. Po 1945 r. przedsiębiorstwo zostało upaństwowione i na przestrzeni lat znacznie zmodernizowane, pozostając przez wiele lat producentem wysokiej jakości porcelany. W 1993 r. spółka została sprywatyzowana, jedynymi udziałowcami byli obecni i dawni pracownicy. Na początku 2022 r. firma została przejęta przez spółkę HM Investment, właściciela marki Gerlach.

Zdjęcie z kwietniowej akcji protestacyjnej pod zakładem

im czci w dniu 8 marca to wstyd i hańba dla zarządu, który wydał taką decyzję.

W całym cywilizowanym świecie układ zbiorowy pracy, to powód do dumy dla firmy. Swoisty znak jakości i sygnał, że w takim zakładzie obie strony dialogu potrafiły dojść do porozumienia. Decyzja zarządu o wypowiedzeniu naszej konstytucji pracowniczej, dla załogi oznacza, że zarząd nie chce dialogu – mówił wówczas Besser.

Warto przypomnieć, że Związek w zakładzie, jak i na szczeblu Regionu nie przyglądał się biernie sytuacji. To w dużej mierze nacisk działaczy Solidarności na ówczes-

ny rząd doprowadził do wypłaty pieniędzy do zakładu z funduszy dla przemysłu energochłonnego. Tymczasem pojawiały się problemy z wypłatami, załamaniu uległ Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych, a na domiar złego w grudniu ub.r. pojawiła się informacja o zwolnieniach grupowych.

Pracę w zakładzie straci 181 osób.

MR

Redagują:
Marcin Raczkowski (redaktor naczelny),
Pawel Chabiński, Janusz Wolniak

Skład komputerowy:
Sławomir Kowalik

Adres:
53-661 Wrocław,
pl. Solidarności 1/3/5 I piętro, pok. 104
tel.: 601 163 204;
e-mail:
redakcja.wroc@solidarnosc.org.pl

Wydawca:
Region Dolny Śląsk NSZZ „Solidarność”

Druk:
POLSKA PRESS Sp. z o.o.
Oddział Poligrafia – Drukarnia Sosnowiec

Nakład: 5500 egz.

Numer zamknięto: 20.02.2024 r.

Redakcja zastrzega sobie prawo do redagowania i skracania tekstów.

strona internetowa Regionu Dolny Śląsk NSZZ „S”:
www.solidarnosc.wroc.pl

Wszystkich rolników łączy miłość do polskiej ziemi

Protest rolników przeciw polityce unijnej i niekontrolowanemu napływowi zboża oraz żywności z Ukrainy miał bardzo burzliwy przebieg we Wrocławiu. W dniu 15 lutego mieszkańcy wsi zablokowali traktorami centrum miasta i przeszli w pochodzie od siedziby Komisji Europejskiej na ul. Widok 10 pod Urząd Wojewódzki.

Wojewódzkiego, a zarazem działacz rolniczej Solidarności.

Pod urzędem do rolników wyszedł wojewoda Maciej Awiżeń, zapraszając na rozmowy. Jednak rolnicy odpowiedzieli, że chcą czynów, a rozmawiać mogą z premierem albo ministrem. Po wręczeniu postulatów, w kierunku budynku i transparentu z napisem – Razem z Ukrainą poleciały jajka, a na schodach podpalamo snopki słomy i opony.

Pochód rolników na ul. Kazimierza Wielkiego zmierza pod Urząd Wojewódzki

lonego ładu Unii Europejskiej; Stop dla importu produktów rolno-spożywczych z Ukrainy!; Stop dla ograniczenia hodowli w Polsce!

Mimo różnic politycznych wśród samych protestujących, rolnicy podkreślali, że polscy rolnicy są ponad podziałami, co znalazło też wyraz na wielu hasłach: – *Wy*

Rolnicy gromadzili się we Wrocławiu od samego rana. Wielkie traktory stanęły w centrum miasta, całkowicie paraliżując tam ruch samochodowy. Według Policji było około 500 pojazdów rolniczych. Wszystkie były

samochodami. Miasto wyglądało jak podczas pandemii koronawirusa. Do manifestantów podchodzili mieszkańcy Wrocławia z wyrazami poparcia. Można było dostrzec wielu członków Solidarności i radnych, np. Małgorzatę Calińską-Mayer czy

tego nie wiecie, ale chodzi o Was!; Polska jest tylko jedna!

Były też hasła żartobliwe, ale na tym proteście nikomu do śmiechu nie było: – *Tu zielony ład, tam oprysk na tacy, nasze zjedzą myszy, a tamto Polacy; Od myszy po cesarzy wszyscy żyją z gospodarzy; Puste chlewnie, sady, stoły, polski rolnik prawie goły; Unia zje i bałuje, a polski rolnik bankrutuje; Braun ma gaśnicę, a my obornik i gnojowicę!*

Pierwszym przystankiem, na którym zgromadzili się protestujący była siedziba biura kontaktowego Komisji Europejskiej na ul. Widok 10. Tam do rolników wyszedł przedstawiciel biura, któremu wręczono postulaty, a następnie rolnicy wyrazili gremialnie swoje rozczarowanie, że nie pojawił się żaden kompetentny przedstawiciel rządu, by z nimi rozmawiać. Swoje oburzenie wyrazili poprzez obrzucenie budynku jajami, wyrzucenie obornika i odpalenie pirotechniki. Policja rozwiązała wówczas zgromadzenie, ale to nie powstrzymało protestujących od kontynuowania akcji i ruszyli w wielotysięcznym pochodzie pod Urząd Wojewódzki, niosąc trumnę symbolizującą upadek polskiego rolnictwa i transparenty z napisami: *Unijna polityka zniszczy ziemię i polskiego rolnika!; Wolność to produkować i hodować!; Zboże z Ukrainy – trucizna do Polski!; Murem za rolnikiem!; Chleb tylko z polskiego zboża; Gospodarstwa rodzinne to bezpieczeństwo żywnościowe, zdrowe i smaczne*

Rolnicze ciągniki od rana stanęły pod biurem Parlamentu Europejskiego

udekorowane białoczerwonymi flagami.

Na wielu traktorach były nalepki – *Zrozum jestem w pracy. Przepraszam za utrudnienia. Pracuję na Twój chleb. Mieszkańcy a przede wszystkim zmotoryzowani wrocławianie w większości nie wyjechali*

Roberta Pierńkowskiego. Mimo to demonstranci tłumaczyli, tym którzy nie rozumieli protestu: – *Rolnictwo to nie zabawa. Nasze problemy to sprawa wszystkich. Bez nas będziecie głodni, nadzy i trzeźwi!*

Główne postulaty znajdowały się na banerach: *Stop dla polityki zie-*

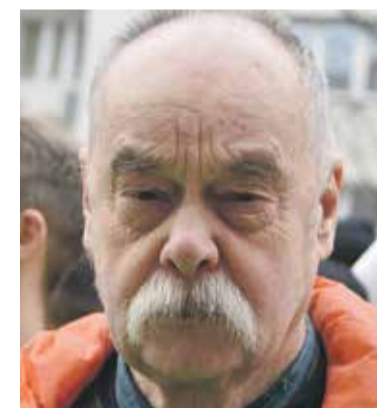
Organizatorzy protestu wraz z wojewodą Maciejem Awiżeniem

W czasie protestów przedstawicielowi biura KE wręczono rolnicze postulaty

dów. Polska wieś była zawsze zabezpieczeniem polskiej kultury, polskiej religii, własności ziemi. Polska wieś utrzymywała partyzantów, wszystkie ruchy obrony Ojczyzny. Patriotci mieli zawsze oparcie w polskiej wsi i dzisiaj się to uwidacznia, mimo, że mamy różne przekonania polityczne. W obronie polskiej ziemi, polskiej wsi stajemy razem. Nie damy się niszczyć ideologom z Unii Europejskiej, którzy są zacządzeni swoimi pomysłami i traktują rolników polskich jak złodziei, jak przestępców, chcąc nam odebrać sens życia i źródła utrzymania. Unia Europejska jest potrzebna, ale musi być zarządzana przez ludzi odpowiedzialnych, a nie przez szaleńców, którzy niszczą Polskę i Europę! – wyraził zdanie podzielane przez demonstrujących Tytus Czaratoryski, radny Sejmiku

Na koniec protestujący zapowiedzieli, że wkrótce będą blokować granicę. Protest rolników ma trwać do 10 marca. Przypomnijmy, że protest rolników poparła dolno-

Tytus Czaratoryski, radny i przedstawiciel „S” Rl śląska Solidarność (tekst stanowiska w relacji z posiedzenia Zarządu Regionu na str 2).

JANUSZ WOLNIAK

Większość pojazdów rolniczych była udekorowana protestacyjnymi banerami

Płace w oświacie muszą być waloryzowane

Oświatowa Solidarność dwukrotnie (1 i 8 lutego) spotkała się wraz z innymi związkami (Forum i ZNP) z kierownictwem Ministerstwa Edukacji Narodowej w sprawie podwyżek płac.

Delegacja KSOiW NSZZ „Solidarność” na rozmowach w MEN: Danuta Utrata, Marcin Podlewski, Krzysztof Wojciechowski i Waldemar Jakubowski

Ministerstwo Edukacji Narodowej na spotkaniu uzgodnieniowym ws. projektu rozporządzenia zmieniającego rozporządzenie ws. wysokości minimalnych stawek wynagrodzenia zasadniczego nauczycieli zaprosiło reprezentatywne związki zawodowe zrzeszające nauczycieli (KSOiW „Solidarność”, ZNP i Forum).

Ministerstwo przedstawiło nie tylko nową siatkę płac, ale szereg danych dotyczących stanu dzisiejszej oświaty, np. struktury zatrudnienia nauczycieli, poziomu wykształcenia i stopnia awansu, kosztów ponoszonych przez samorządy czy też wydatków ponoszonych na poszczególne składniki wynagrodzenia.

Delegacja Solidarności wyraziła zdanie, że przedstawione przez MEN nowe propozycje płacowe nie uwzględniają obecnej inflacji i wyraziła oczekiwanie, że jeszcze w tym roku na podwyżki będą przeznaczone dodatkowe środki. Przewodniczący Waldemar Jakubowski

zaznaczył, że konieczne jest zbudowanie całościowego spójnego systemu finansowania oświaty, w którym płace będą powiązane ze wzrostem wynagrodzeń w gospodarce narodowej, a w szczególności w sektorze przedsiębiorstw. Wyraził też nadzieję, że rząd wypracuje model finansowania oświaty, w którym będzie przeznaczane na ten cel co najmniej 7–8% PKB, jak to się dzieje w wielu państwach na świecie.

Danuta Utrata podkreśliła, że obecne podwyżki, chociaż bez wątplenia znaczące, są ucieczką od płacy minimalnej. Wyraziła też obawy, że obecne spłaszczenie płac na poszczególnych stopniach awansu zawodowego nie służy temu, by do oświaty garnęli się młodzi nauczyciele.

Jerzy Smoliński z kolei apelował o to, by to państwo wzięło główny ciężar finansowania oświaty, a Janusz Wolniak upomniał się o pracowników oświaty, którzy zostali wyłączeni spod Karty Nauczyciela

i nie zostaną objęci obecną podwyżką.

Barbara Nowacka zaznaczyła, że pragnie wraz ze stroną społeczną odbudowywać prestiż zawodu nauczyciela i prowadzić dialog. Obiecała też prace nad kwestią spłaszczenia płac na poszczególnych stopniach awansu, prace nad powiązaniem płac ze średnią w gospodarce (projekt obywatelski jest obecnie procedowany w sejmie). Zaznaczyła jednak, że kolejne realne zmiany płacowe będą możliwe dopiero w następnych latach.

Ministerstwo zaproponowało, by nie tylko w sprawach płacowych powołać zespół, w ramach którego pracowałyby grupy robocze, np. ds. wynagrodzeń, awansu zawodowego, doskonalenia, godzin ponadwymiarowych czy nauczycielskich emerytur.

Podczas drugiego spotkania w MEN delegacja Solidarności podtrzymała swoje stanowisko dotyczące podwyższenia wynagrodzenia nauczycieli, wskazując, że rozwiązania muszą być systemowe. Postulowano, aby wyłączyć ze średniego wynagrodzenia różne dodatki, które obecnie stanowią kilkadziesiąt procent wynagrodzenia nauczyciela. Solidarność zaproponowała, aby

do wynagrodzenia zasadniczego przenieść 2,5% wynagrodzenia za wysługę lat nauczyciela początkującego (MEN twierdzi, że ten dodatek stanowi 6,5% średniego wynagrodzenia nauczyciela początkującego). Wskazano, że część środków naliczanych na odpis ZFŚS nauczycieli przekazywanych do samorządów, nie trafia do nauczycieli, dlatego powinno się je włączyć do wynagrodzenia zasadniczego. Przypomniano, że koalicja rządząca chce, by bezpośrednio z budżetu państwa wypłacać zasiłki za zwolnienie lekarskie nauczyciela od 1 dnia zwolnienia i dlatego środki, które mają zostać wypłacone nauczycielom z tytułu art. 92 § 1 Kodeksu pracy, również powinny zostać włączone do wynagrodzenia zasadniczego. Po uwzględnieniu propozycji Solidarności wzrost wynagrodzeń zasadniczych nauczycieli w stosunku do zaproponowanego

Barbara Nowacka – minister edukacji narodowej i zastępczyni Katarzyna Lubnauer

przez rząd wyniósłby dodatkowo: dla nauczycieli początkujących około 160 zł (łącznie 37%), mianowanych o około 300 zł (37,5%) i dyplomowanych o około 160 zł (33,5%).

Gdyby strona rządowa uwzględniła propozycje Solidarności wynagrodzenie zasadnicze nauczycieli mogłoby wzrosnąć: początkującego o 1378 zł (zamiast 1218 zł); mianowanego o 1467 (zamiast 1167 zł); dyplomowanego o 1525 (zamiast 1365 zł).

Według Krajowej Sekcji Oświaty NSZZ „Solidarność” wynagrodzenie zasadnicze nauczycieli mogłoby kształtować się na poziomie: nauczyciel początkujący 5068 zł, nauczyciel mianowany 5367 zł, nauczyciel dyplomowany 6075 zł, co doprowadziłoby do złagodzenia zjawiska spłaszczenia wynagrodzeń na poszczególnych stopniach awansu zawodowego.

Nasz Związek stał na stanowisku, że jeszcze w tym roku należy zrealizować podwyżkę rekompensującą skumulowaną inflację. Ponadto związkowcy wnosili o to, by rozpocząć intensywne prace nad wdrożeniem systemu wynagradzania nauczycieli, w którym wynagrodzenie zasadnicze byłoby powiązane z przeciętnym wynagrodzeniem w gospodarce lub w sektorze przedsiębiorstw.

Solidarność uznała, że obecne podwyżki powinny zostać wypłacone niezwłocznie, wnosząc jednak o uwzględnienie zaproponowanych przez nas zmian w wynagrodzeniu zasadniczym i zapisanie ich w protokole rozbieżności. Ministerstwo z aprobatą przyjęło propozycje sporządzenia protokołu i zapisania w nim rozbieżności.

Ze strony związkowców padło też wiele pytań dotyczących sprzeczności w sprawie liczby nauczycieli podawanych przez MEN i GUS. Zwróciliśmy się również o przedstawienie przez MEN szczegółowych danych dotyczących wykorzystania przez samorządy środków przeznaczonych na ZFŚS dla nauczycieli, wielkości wypłaconych nagród jubileuszowych dla nauczycieli początkujących oraz o wysokość środków wypłaconych nauczycielom za godziny

ponadwymiarowe i doraźne zastępstwa na poszczególnych stopniach awansu zawodowego.

Na część pytań MEN nie było w stanie odpowiedzieć z uwagi na brak danych w SIO.

MEN zapewniło związkowców, że zamierza wdrożyć podwyżki wynagrodzeń nauczycieli jak najszybciej. Minister Barbara Nowacka podziękowała za prowadzone rozmowy płacowe i przypomniała o konieczności powołania zespołów roboczych, które opracują rozwiązania wielu problemów negatywnie wpływających na polski system oświaty. Ponadto, ministerstwo zapewniło, że utrzymany zostanie program bonów na laptopy dla nauczycieli, natomiast nie widzi szansy kontynuowania programu laptop dla czwartoklasisty ze względu na brak środków finansowych w budżecie państwa.

JANUSZ WOLNIAK

Sala obrad MEN

O rodzinie i polityce przemysłowej

Kontynuujemy rozpoczętą w poprzednim numerze „Dolnośląskiej Solidarności” publikację fragmentów Uchwały Programowej XXXI Krajowego Zjazdu Delegatów NSZZ „Solidarność” w Spale.

Spójna polityka rodzinna pozwoli na stabilny rozwój rodzin, który jest niezbędny do zachowania zastępowalności pokoleń, a co za tym idzie, równowagi na rynku pracy.

– Związek będzie domagał się stałego monitoringu potrzeb rodzin z dziećmi, ale także osób samotnych, które coraz częściej stają się beneficjentami pomocy społecznej. Związek oczekuje reformy służb wspierających rodziny, zwłaszcza tych najuboższych czy niewydolnych, m.in. poprzez wzrost wynagrodzeń i poprawę warunków pracy pracowników realizujących ważną politykę socjalną państwa.

– Zdaniem Związku konieczna jest kontynuacja rozwiązań prawnych ułatwiających opiekę nad starszymi członkami rodzin pracowników poprzez rozwój usług publicznych skierowanych do osób starszych.

– Związek nadal będzie zabiegał o zmiany w systemie podatkowym, mające na celu wspieranie pracowników oraz rodzin o niskich dochodach, poprzez między innymi zmniejszenie obciążeń podatkowych (zmniejszenie efektywnej stawki podatku dochodowego – podnoszenie kwoty wolnej oraz jej uzależnienie od dochodów, podnoszenie ryczałtowych kosztów uzyskania przychodu, urealnienie diet związanych z podróżami służbowymi, kwot ryczałtu za używanie prywatnego auta w celach służbowych, przegląd progów podatkowych w podatku dochodowym od osób fizycznych w celu zwiększenia jego progresywności, przegląd transferów socjalnych i obciążeń podatkowych oraz stosowanych ulg).

Związek uważa, że konieczne jest monitorowanie sytuacji na rynku pracy pod kątem przeciwdziałania dyskryminacji i egzekwowanie odpowiednich zapisów Kodeksu pracy, w szczególności praw kobiet dotyczących równego traktowania w prawie do wynagrodzenia za jednakową pracę lub pracę jednakowej wartości, oraz wystąpienie do rządu RP i organizacji pracodawców z apelem „zero tolerancji dla przemocy w miejscu pracy” oraz za przyjęciem Konwencji wraz z zaleceniami MOP dot. zwalczania przemocy i molestowania w miejscu pracy.

Związek dla osób z niepełnosprawnościami

NSZZ „Solidarność” uważa, że jednym z najlepszych sposobów rehabilitacji osób z niepełnosprawnościami jest aktywność zawodowa, dlatego jako Związek będziemy domagali się:

– Podjęcia działań zmierzających do zatrzymania procesu degradacji Zakładów Pracy Chronionej, Spółdzielni Inwalidów i Nieświadomych, których pracownicy ze względu na charakter schorzenia, często nie mają szans na zatrudnienie na otwartym rynku pracy.

– Podjęcia działań, które stworzą ustawy system asystencji osobistej dla osób z niepełnosprawnościami, tak aby ich opiekunowie mogli pracować, gdy jest to możliwe.

– Kontynuacji działań, które pozwolą w sposób pełny zrealizować zapisy uchwały Sejmu z 1 sierpnia 1997 r. „Karta Praw Osób Niepełnosprawnych”, zawierającej katalog praw, których realizacja przyczynia się do pełnego włączenia społecznego osób niepełnosprawnych.

Polityka przemysłowa

– Związek podkreśla znaczenie kształtowania odpowiednich postaw społecznych wobec rynku. Należy promować patriotyzm konsumencki i działania podnoszące świadomość konsumentów.

– Konieczne jest zwiększanie środków przeznaczanych na badania

przedsiębiorcami nie mogą być koszty pracy.

– W ocenie NSZZ „Solidarność” ważne jest, by państwo stymulowało wzrost określonych sektorów, w których Polska może uzyskać przewagę konkurencyjną. Jednocześnie Związek podkreśla potrzebę zapewnienia, że zmiany strukturalne w polskim przemyśle będą uwzględniały sytuację pracowników. Konieczne jest zapewnienie, że pracownicy zagrożeni utratą zatrudnienia w związku z wdrażaniem nowych technologii lub ekologicznych rozwiązań zostaną przekwalifikowani i otrzymają odpowiednie wsparcie publicznych służb zatrudnienia. Niezbędne jest wzmocnienie negocjacji autonomicznych, rokowań zbiorowych w szczególności na poziomie sektorowym.

– Biorąc pod uwagę wyzwania demograficzne, przed którymi stoi Polska, nieodzowne jest wprowadzenie odpowiedzialnej polityki migracyjnej. Nie może ona jednak prowadzić do dyskryminacji. Budowanie nowoczesnej gospodarki wymaga, by wszyscy pracownicy byli równo traktowani.

– Związek będzie prowadził działania na rzecz tworzenia jasnych i przejrzystych ram regulacyjnych gospodarki. Jedną z największych barier dla przedsiębiorczości w Polsce jest nadmiar regulacji i ich wysoki poziom skomplikowania.

– W tym kontekście niezwykle ważną rolę odgrywa system

rakter długofalowy. Nie można godzić się, by ramy strategiczne dotyczące polityk społecznych i gospodarczych były nieustannie zmieniane. Powoduje to niepewność i brak stabilizacji.

– Związek będzie zabiegał, by polityki dotyczące przemysłu obejmowały różne regiony kraju. Jednym z celów Związku jest sprzyjanie zrównoważonemu rozwojowi kraju.

Związek bez granic

Polska charakteryzuje się dużą obecnością i rolą korporacji ponadnarodowych. Związek przestrzega TCA (transnational company agreement, układy zawierane z zarządami korporacji ponadnarodowych) o zasięgu unijnym jako dobre narzędzie do próby ujednoczenia standardów zatrudnienia w korporacjach. Stąd też należy kontynuować działania mające na celu lobbowanie w ramach EKZZ rozwiązań mających na celu wprowadzenie opcjonalnych ram prawnych dla TCA. NSZZ „Solidarność” oczekuje od Rządu działań na forum unijnym, mających gwarantować docelowe ujednoczenie warunków pracy i płacy w oddziałach korporacji ponadnarodowych, działających w poszczególnych państwach. W ramach działań wewnątrzwiązkowych należy monitorować wdrażanie TCA w polskich oddziałach korporacji;

Związek będzie inicjował powrót do dyskusji w ramach EKZZ nad wzajemnym uznawaniem członkostwa przez organizacje zrzeszone w EKZZ. Umożliwi to budowanie transgranicznej solidarności związkowej i pomoże zwiększyć poziom bezpieczeństwa polskich pracowników migrujących, także członków Związku;

Wzmocnienia wymaga zaangażowanie Związku w europejskich radach zakładowych (ERZ). Krajowe sekretariaty branżowe, działające w sferze kapitału zagranicznego, powinny przy wsparciu Komisji Krajowej wypracować strategię monitorowania i wpływania na procesy wyłaniania polskich członków ERZ. Organizacje związkowe w polskich koncernach ponadnarodowych powinny działać aktywnie na rzecz utworzenia ERZ opartych na polskim prawie;

Związek będzie aktywnie monitorował sytuację pracowniczą i prawa związkowe w państwach, z których wywodzą się podwykonawcy i poddostawcy polskich przedsiębiorstw. Należy nawiązywać współpracę ze związkami zawodowymi w tych krajach w celu

przeciwdziałania naruszaniu praw pracowniczych;

Związek będzie zabiegał o budowę jednolitych, globalnych i europejskich standardów pracy, stworzenia warunków do ponadnarodowego poziomu prowadzenia rokowań zbiorowych;

NSZZ „Solidarność” na bazie swoich doświadczeń będzie budować sieć solidarności międzynarodowej w przypadku gdy dochodzi do łamania zasad dialogu społecznego i praw związkowych. Dlatego też, Związek będzie wspierał akcje związkowe organizowane w celu obrony tych praw za granicą jak również będzie zabiegał o wsparcie akcji organizowanych przez NSZZ „Solidarność” gdy zajdzie taka konieczność.

Kwestie międzynarodowe

NSZZ „Solidarność” deklaruje aktywność w obszarze monitorowania wdrożenia w Polsce Europejskiego Filaru Praw Socjalnych poprzez organizowanie seminariów związanych z tym procesem. Konieczne jest wprowadzenie w ramach RDS wymogu przeprowadzenia raz do roku debaty plenarnej nad postępiami we wdrażaniu Filaru. W kontekście ochrony i rozwoju społecznych praw człowieka szczególne znaczenie ma ratyfikacja przez Polskę Zrewidowanej Europejskiej Karty Społecznej. Związek niezmiennie będzie zabiegał o ratyfikację poprzez wywieranie nacisku na polski rząd.

Przyjęcie w uzgodnieniu ze stroną rządową strategii dojścia do ratyfikacji przez Polskę Zrewidowanej Europejskiej Karty Społecznej;

NSZZ „Solidarność” domaga się pilnego wzmocnienia systemu skarg zbiorowych w Polsce. Winno to być osiągnięte przez ratyfikację:

– protokołu do Europejskiej Karty Społecznej wprowadzającego system skarg zbiorowych,
– protokołu skargowego do Międzynarodowego Paktu Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych,
– protokołu skargowego do Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych;

Związek będzie aktywny na polu kreowania jak i wdrażania międzynarodowego prawa pracy. W tym celu będzie uczestniczył w pracach Międzynarodowej Organizacji Pracy. Szczególny nacisk będzie kładziony na większą aktywność polskiego rządu na polu ratyfikacji konwencji, a także na udział w procesie sprawozdawczym w ramach procedur MOP.

Pracownicy w zakładzie BSH we Wrocławiu

i rozwój w Polsce. Powinny temu towarzyszyć działania na rzecz podnoszenia umiejętności pracowników. W ocenie Związku umiejętności i wiedza pracowników, uzupełniona o nowoczesne technologie stają się głównym czynnikiem konkurencyjnym w globalnej gospodarce. Elementami konkurowania między

zamówień publicznych. Związek będzie prowadził działania zapewniające równe i uczciwe warunki konkurencji przy jednoczesnym poszanowaniu praw pracowniczych i związkowych oraz zasad zrównoważonego rozwoju.

– Związek będzie zabiegał o to, by polityki publiczne miały cha-

Ruszyła Rada Dialogu Społecznego

W Warszawie odbyło się (15.02) posiedzenie plenarne Rady Dialogu Społecznego, pierwsze po powołaniu przez prezydenta Andrzeja Dudę nowych członków z ramienia NSZZ „Solidarność”, a także nowych przedstawicieli rządu.

Przewodniczącą RDS jest obecnie minister rodziny, pracy i polityki społecznej Agnieszka Dziemianowicz-Bąk. Na początku spotkania przedstawiła ona plan działania ministerstwa. Mówiła m.in. o projekcie ustawy o rynku pracy i publicznych służbach zatrudnienia oraz projekcie ustawy o dostępie cudzoziemców do rynku pracy. Poruszyła także kwestię implementacji ważnej również dla Solidarności dyrektywy w sprawie adekwatnych wynagrodzeń minimalnych w Unii Europejskiej oraz tzw. dyrektywy o sygnalistach.

Rozpoczynając posiedzenie, powiedziała także: – To spotkanie jest wyrazem docenienia wagi i znaczenia dialogu porozumienia i budowania konsensusu w sprawach zupełnie zasadniczych dla funkcjonowania polskiego społeczeństwa.

Do planów ministerstwa odnieśli się przedstawiciele organizacji

pracowników oraz pracodawców, którzy zasiadają w Radzie. Jednym z nich był Piotr Duda, przewodniczący KK NSZZ „S”.

Dziękuję za deklarację o współpracy dotyczącej obywatelskiego projektu Solidarności dotyczącego emerytur stażowych. W ubiegłym tygodniu odbyło się powtórne pierwsze czytanie naszego projektu. Mam nadzieję, że jak najszybciej komisje sejmowe rozpoczną pracę nad tym (oraz drugim poselskim) projektem. I miejmy nadzieję, że jak najszybciej ta kolejna forma emerytury, emerytury stażowe dla tych, którzy ciężko pracują i wypracowali sobie kapitał, będzie mogła wejść w życie – zaznaczył Piotr Duda.

Układy zbiorowe pracy to najwyższa forma dialogu społecznego

Przewodniczący poruszył także kwestię układów zbiorowych pracy.

Dla mnie, dla związkowca najwyższą formą dialogu społecznego są rokowania zbiorowe zakończone podpisaniem układu zbiorowego pracy. Na każdym poziomie, czy to zakładu, czy branży, czy układu ponadnarodowego. (...) Niestety, w naszym kraju pokrycie układami zbiorowymi pracy pracowników jest, mówiąc delikatnie, na bardzo złym poziomie. Dlatego przyjęliśmy na początku 2023 roku kolejne stanowisko strony związkowej, mówiące o tym, że potrzeba nam reformy dotyczącej rokowań zbiorowych. Dla nas bardzo ważnym aspektem jest implementacja dyrektywy dotyczącej minimalnych wynagrodzeń i rokowań zbiorowych, o których mowa jest w artykule 4. Tu będziemy także z ministerstwem współpracowali, by wypracować bardzo dobre rozwiązanie. Aby w wielu branżach funkcjonował przede wszystkim układ zbiorowy

Inauguracyjne spotkanie Rady Dialogu Społecznego

pracy. Kodeks pracy powinien funkcjonować dla tych pracowników, którzy nigdy nie będą mogli być objęci układami zbiorowymi pracy – powiedział Piotr Duda.

Pracodawcy niejednokrotnie sceptycznie podchodzą do podpisywania układów zbiorowych pracy. Czasem uważają, że podpisanie układu zbiorowego ze związkiem zawodowym to jest ich porażka. Nie wiem, skąd takie przemyślenia. Uważam, że jest to wyraz nowoczesnego funkcjonowania w Unii Europejskiej. Niemcy, Francja, Skan-

dynawia – tam szeroko stosuje się układy zbiorowe pracy, do tego powinniśmy dążyć. To jest najwyższa forma dialogu społecznego.

ŹRÓDŁO: TYSOL.PL

Rada Dialogu Społecznego

Rada Dialogu Społecznego to forum dialogu trójstronnego w Polsce. Zasiadają w niej przedstawiciele związków zawodowych, organizacji pracodawców oraz przedstawiciele strony rządowej. RDS powstała w 2015 roku i zastąpiła Trójstronną Komisję do Spraw Społeczno-Gospodarczych.

TEATR POLSKI
T[pl]
WROCŁAW

William Shakespeare

Sen nocy letniej

reżyseria Magdalena Piekorz

Spektakle:
8, 9 i 10 marca 2024
Duża Scena im. Jerzego Grzegorzewskiego

f i y www.teatrpolski.wroc.pl

Dla członków związku „SOLIDARNOŚĆ” oraz ich rodzin 30% zniżki na bilety na wszystkie spektakle Teatru Polskiego we Wrocławiu. Zakupu można dokonać w kasie Teatru za okazaniem aktualnej legitymacji. Pełny repertuar na stronie WWW.TEATRPOLSKI.WROC.PL

Bezrobotni i pracujący na Dolnym Śląsku

Główny Urząd Statystyczny opublikował dane o rynku pracy na Dolnym Śląsku.

Wrocławski rynek pracy bardzo poważnie odróżnia się od reszty województwa. Wśród osób w wieku 25-54 lata pracowało 92,8% mieszkańców Wrocławia i 83,3% mieszkańców

nu. Koncentracja przestrzenna nadal postępuje, a w czterech powiatach – świdnickim, wrocławskim i Legnicy oraz Wrocławiu – pracowała ponad połowa (50,2%) pracujących w województwie, co oznacza, że

Mający najwyższy wskaźnik w województwie dolnośląskim powiat górówski był na 23. pozycji w Polsce. Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2022 r. zmalała w 24 powiatach, w 1 nie zmieniła się, a w 5

leje podaż wolnej siły roboczej w kraju. Pracodawcy mieli problem ze znalezieniem pracowników na stanowiska oferowane od dłuższego czasu, zwłaszcza w zawodach wymagających kwalifikacji. Liczba nowo utworzonych miejsc pracy, których nie udało się zapełnić, nieznacznie zmniejszyła się – z 2691 na koniec 2021 r. do 2635 w dniu 31 grudnia 2022 r. Część wykazywanych wolnych miejsc pracy wynika z naturalnego ruchu zatrudnionych – nastąpiło zwolnienie dotychczasowego pracownika, a nowego jeszcze nie przyjęto.

W skali kraju liczba wolnych miejsc pracy zmalała z poziomu 137,4 tys. w 2021 r. do 115,7 tys. w dniu 31 grudnia 2022 r.

Osoby poszukujące pracy na Dolnym Śląsku miały większe możliwości jej znalezienia niż średnio w Polsce.

Liczba pracujących w sektorze publicznym wzrosła o 4,9%, natomiast w sektorze prywatnym o 2,5%.

Rok wcześniej odnotowano odpowiednio wzrost o 0,4% i spadek o 1,6%. Praca w tym sektorze jest bardziej stabilna niż w sektorze prywatnym. Sektor prywatny oferuje przeciętnie wyższe wynagrodzenia, ale jest bardziej podatny na wahania koniunkturalne. Odsetek nieobsadzonych miejsc pracy w sektorze publicznym wyniósł 1,0% i nieco wzrósł w stosunku do roku poprzedniego (0,9%). W sektorze prywatnym nastąpiło minimalne zmniejszenie wartości wskaźnika – 1,4% (1,5% w 2021 r.).

Inaczej niż rok wcześniej, w 2022 r. wystąpiła przewaga liczby kobiet nad mężczyznami wśród pracujących, która wyniosła 12,8 tys. (rok wcześniej pracujących kobiet było o 3,9 tys. mniej niż mężczyzn). Ich udział w ogólnej liczbie pracujących wyniósł 50,7%. Należy pamiętać, że prezentowane dane nie obejmują osób pracujących na własny rachunek, a zwłaszcza rolników indywidualnych. Kobiety

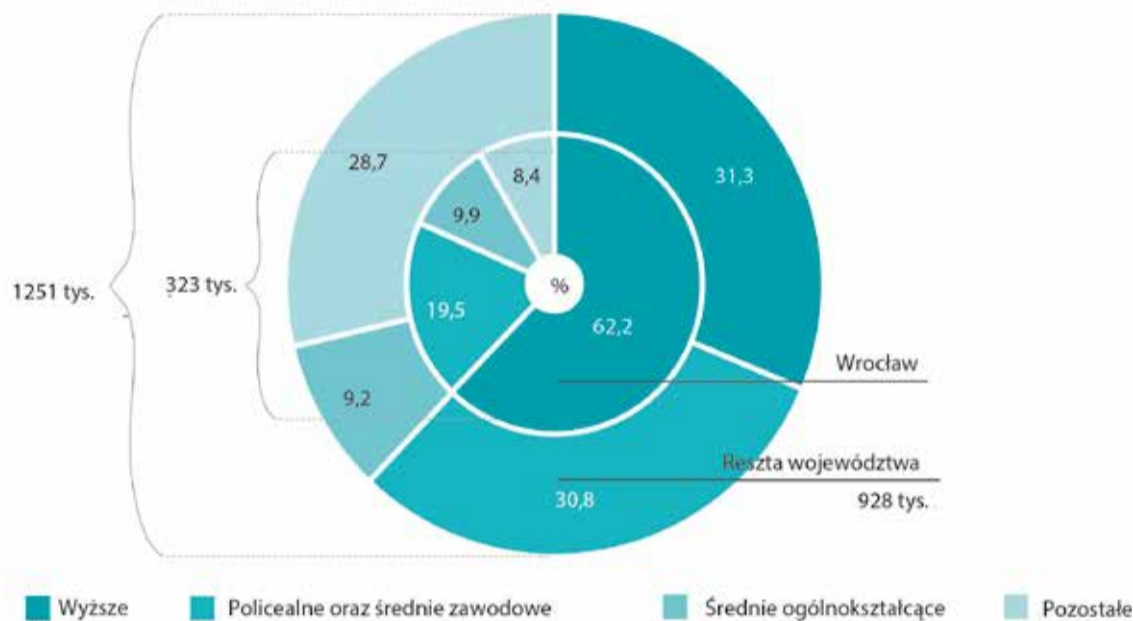
częściej niż mężczyźni pracują w jednostkach niekomercyjnych, mniej zależnych od wahań koniunktury. Dlatego udział kobiet wśród pracujących w sektorze publicznym był szczególnie wysoki i wyniósł 71,7% (w 2021 r. 69,9%). W ujęciu przedmiotu działalności najbardziej sfeminizowaną sekcją PKD była opieka zdrowotna i pomoc społeczna. Pracowało tam 5,7 razy więcej kobiet niż mężczyzn. W sekcji edukacja dysproporcja wynosiła 3,9 : 1, a w sekcji administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne relacja ta wynosiła 3,0 : 1.

W przemyśle tradycyjnie dominują mężczyźni (66,9% w 2022 r.), ale w tej sekcji istnieją też działy PKD z dużą przewagą kobiet: produkcja odzieży (86,7%), produkcja wyrobów tekstylnych (64,6%), czy produkcja skór i wyrobów ze skór wyprawionych (61,4%).

W 2022 r. liczba pracujących niepełnosprawnych zmalała o 1,0%. Jedna sekcja PKD – administrowanie i działalność wspierająca – skupiała aż 42,1% wszystkich pracujących niepełnosprawnych. Ponadto, co czwarty pracownik tej sekcji to niepełnosprawny (26,0%). W jej ramach osoby te zajmowały się przede wszystkim działalnością detektywistyczną i ochroniarską (56,0% zatrudnionych w tym dziale) oraz działalnością usługową związaną z utrzymaniem porządku w budynkach oraz zagospodarowaniem terenów zieleni (34,6%). Duży odsetek pracujących niepełnosprawnych (7,6%) znalazł zatrudnienie w dziale opieka zdrowotna, w którym stanowili oni 5,8% wszystkich pracujących. W 2022 r. 2250 zakładów (4,4%) objętych badaniem (o 106 więcej niż w 2021 r.) było zainteresowanych zatrudnieniem osób niepełnosprawnych.

ŹRÓDŁO: GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY WE WROCŁAWIU, RAPORT „PRACUJĄCY, ZATRUDNIENI I BEZROBOTNI W WOJEWÓDZTWIE DOLNOŚLĄSKIM W 2022 R.”

Struktura pracujących według wykształcenia we Wrocławiu i w pozostałej części województwa

reszty województwa. Aż 62,2% pracujących mieszkańców Wrocławia miało ukończone studia wyższe, wobec 31,3% wśród pozostałych Dolnoślązaków.

Lustrzanym odbiciem różnic w grupie osób z wyższym wykształceniem są dysproporcje występujące w grupie osób z wykształceniem niższym niż średnie. Takie wykształcenie posiadało 8,4% pracujących mieszkańców Wrocławia i 28,7% osób spoza miasta wojewódzkiego.

Poziom aktywności ekonomicznej zależy głównie od wykształcenia, gdyż dla poszczególnych szczebli edukacji był on we Wrocławiu i poza nim niemal identyczny. W ujęciu danych sprawozdawczych rok 2022 był kolejnym, w którym wzrosła liczba miejsc pracy w województwie dolnośląskim.

Według stanu na 31 grudnia było ich 975,4 tys., co oznaczało w stosunku do 2021 r. przyrost o 27,7 tys. (o 2,9%). Prowadziło to do wzrostu liczby pracujących o 28,0 tys. oraz pomniejszenia zasobu wolnych miejsc pracy o 0,4 tys. Rok wcześniej liczba wolnych miejsc pracy wzrosła o 5,5 tys. Najwięcej miejsc pracy występuje na obszarach zurbanizowanych i uprzemysłowionych. Koncentracja przestrzenna pracujących nadal była wysoka, o czym świadczy fakt, iż we Wrocławiu zamieszkiwanym przez 23,3% ludności województwa liczba pracujących odpowiadała 34,1% populacji regio-

w pozostałych 26 powiatach regionu pracowało łącznie 49,8% osób. Jednocześnie te 4 powiaty zamieszkiwała ponad 1/3 ludności województwa (38,1%). W ujęciu sekcji PKD ujemne saldo miejsc pracy wystąpiło w budownictwie (2,4 tys. miejsc) oraz w pozostałej działalności usługowej (0,3 tys. miejsc). W pozostałych sekcjach saldo miejsc pracy było dodatnie, w tym najwyższe było w przemyśle – 5,1 tys. miejsc. Liczba pracujących w gospodarce narodowej w województwie dolnośląskim według stanu na koniec 2022 r. wyniosła 1160,3 tys. osób (2021: 1136,0 tys.); dane obejmują wszystkich pracujących w gospodarce, w tym w mikroprzedsiębiorstwach (z osobami pracującymi na własny rachunek), stowarzyszeniach, organizacjach i fundacjach oraz w rolnictwie indywidualnym.

Rok 2022 był kolejnym, w którym w województwie dolnośląskim nastąpiło zmniejszenie się bezrobocia rejestrowanego – z poziomu 4,9% aktywnych zawodowo na koniec 2021 r. do stanu 4,5% na 31 grudnia 2022 r. Stopa bezrobocia była ponad 5 razy mniejsza niż w 2003 r., kiedy osiągnęła najwyższy wykazany poziom 23,8%. W 2013 r. wśród 20 powiatów w Polsce o największym bezrobociu było 5 z Dolnego Śląska, a w 2022 r. nie było żadnego.

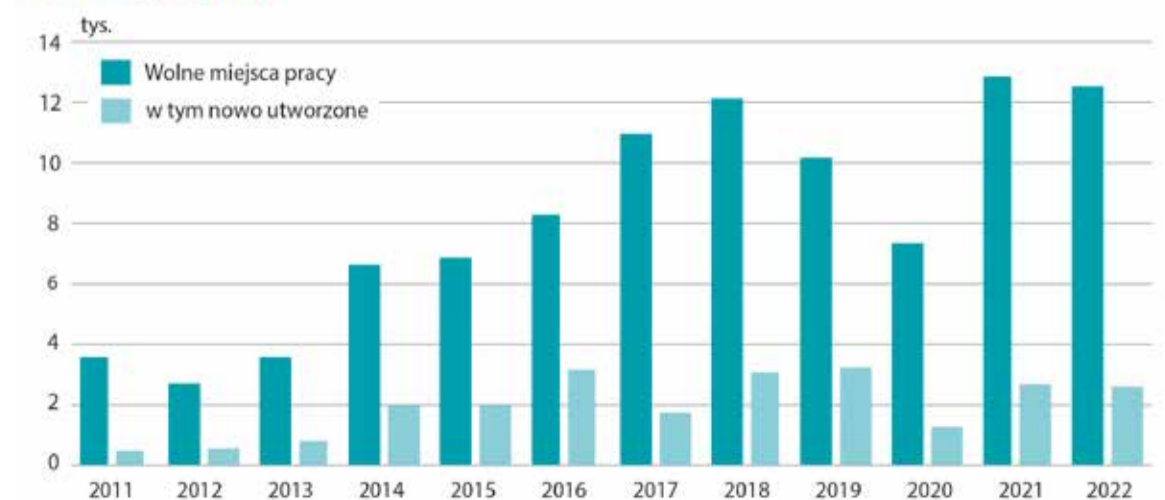
wzrosła. Liczba wykonujących pracę w warunkach zagrożenia oraz liczba wypadków przy pracy zmniejszyła się w 2022 r. w porównaniu do 2021 r. (odpowiednio o 2,4% i 5,1%).

Rok 2022 był pierwszym rokiem po okresie 2020-2021, wolnym od ograniczeń działalności gospodarczej związanej z pandemią COVID-19. W porównaniu z rokiem poprzedzającym, liczba pracujących spadła o 4 tys. (do 1251 tys. osób), liczba biernych zawodowo wzrosła o 3 tys. (do 934 tys. osób), natomiast liczba bezrobotnych zmniejszyła się o 6 tys. (do 46 tys. osób).

Maleje popyt na pracę

Pomimo dużego wzrostu liczby pracowników z zagranicy – dopływ nowych pracowników do gospodarki wyraźnie wyhamował. Ma-

Wolne miejsca pracy

Zniżki z legitymacją NSZZ „Solidarność”

Komisja Krajowa NSZZ „Solidarność” podpisała z PKN ORLEN S.A. umowę, na podstawie której członkowie Związku będą mogli uzyskać rabat przy zakupie paliwa i artykułów pozapaliwowych na Stacjach Paliw PKN ORLEN.

Poniżej przedstawiamy procedurę i warunki, jakie trzeba spełnić, by móc skorzystać z rabatu:

- Każda z osób, chcąc otrzymać Kartę Rabatową, musi najpierw wyrobić elektroniczną legitymację członkowską NSZZ „Solidarność”. W tym celu należy zwrócić się do macierzystej organizacji związkowej i wypełnić wniosek o wydanie elektronicznej legitymacji.
- Osoby, które będą w posiadaniu elektronicznych legitymacji i wyrażą chęć posiadania Karty Rabatowej ORLEN, muszą udać się na jedną z dedykowanych Stacji Paliw ORLEN, by odebrać Kartę Rabatową.

Teatr Polski
we Wrocławiu

Dla członków NSZZ „Solidarność” (oraz ich rodzin) 30% zniżki na bilety na wszystkie spektakle Teatru Polskiego we Wrocławiu. Zakupu można dokonać w kasie Teatru za okazaniem elektronicznej legitymacji NSZZ „Solidarność”.

Centrum Historii
Zajezdnia
we Wrocławiu

Dla członków NSZZ „Solidarność” 50% zniżki na zwiedzanie ekspozycji Centrum Historii Zajezdnia we Wrocławiu. Zakupu biletu można dokonać w kasie CH Zajezdnia za okazaniem elektronicznej legitymacji NSZZ „Solidarność”.

 LOTOS

LOTOS/MOL

(żeby otrzymać kartę Lotos najpierw trzeba wyrobić legitymację związkową)

Związkowcy otrzymują zniżki na paliwa, myjnie, oleje i płyny do spryskiwaczy oraz produkty z menu Cafe Punkt.

PZU

Jako członek „Solidarności” z elektroniczną legitymacją możesz liczyć na 10% zniżki na ubezpieczenia w PZU w ramach programu Klub PZU Pomoc dla NSZZ „Solidarność”.

Bank Pekao

Pekao S.A. przygotowało ciekawą ofertę dotyczącą swoich usług, zarówno dla poszczególnych członków, jak i organizacji związkowych, na przykład:

- prowadzenie rachunku płatniczego,
- obsługa karty debetowej,
- wypłaty z obcych bankomatów przez 24 miesiące od daty zawarcia umowy o kartę.

Zwolnienia z podatku niektórych świadczeń wypłacanych przez związki zawodowe

Ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych przewiduje zwolnienia z podatku dla niektórych świadczeń finansowanych m.in. ze środków organizacji związkowych oraz zmniejszenia dochodu do opodatkowania o zapłacone w roku podatkowym składki członkowskie na rzecz związków zawodowych.

Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (tekst jednolity Dz.U. z 2022 r. poz. 2647 ze zm.) przewiduje w art. 21 ust. 1: pkt. 9, 9a, 26a, 38 i 67 zwolnienia z podatku dla niektórych świadczeń finansowanych m.in. ze środków organizacji związkowych oraz w art. 26 ust. 1 pkt. 2c możliwość zmniejszenia dochodu do opodatkowania o zapłacone w roku podatkowym składki członkowskie na rzecz związków zawodowych.

ODLICZENIA OD DOCHODU

To zgodnie z art. 26 ust. 1 wydatki podatnika, odliczane od dochodu, które zmniejszają podstawę opodatkowania, tj. m.in.:

pkt. 2c – „składki członkowskie zapłacone na rzecz związków zawodowych, w wysokości nieprzekraczającej w roku podatkowym kwoty 840 zł”

Mimo że zwiększony limit odliczanej składki zgodnie z art. 12 ustawy z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o emeryturach pomostowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2023 r. poz. 1667), wprowadzającej tę zmianę wchodzi od 1 stycznia 2024 r., to na podstawie art. 8 tej ustawy (przepis przejściowy), **przepis pkt. 2c ze zmienionym limitem 840 zł, ma zastosowanie do dochodów (przychodów) uzyskanych już od dnia 1 stycznia 2023 r.**

Poprzedni maksymalny limit odliczanej składki za 2022 r. wynosił 500 zł.

W związku z powyższym płatnicy, którzy w roku 2023 odprowadzali podatkowo składki członkowskie na rzecz związków zawodowych, powinni w PIT-11 (wersja 29) sporządzanym za rok 2023 w poz. 123 wykazywać pobrane składki do wys. 840 zł.

WAŻNE:

- Nie jest możliwe skorzystanie z tego odliczenia na etapie zaliczek na podatek (tj. w trakcie roku), lecz dopiero przy rozliczeniu rocznych dochodów (tj. PIT-37 lub PIT-36), a odliczane składki muszą być wpłacone na rzecz organizacji związkowej w tym samym roku, za który rozliczany jest dochód, a nie np. za rok, którego dotyczą (np. za grudzień zapłacone w styczniu następnego roku).

- Jeśli składki przekazywane są za pośrednictwem płatnika (pracodawcy), dokumentem potwierdzającym wpłatę jest informacja od płatnika PIT-11 otrzymana nie później niż do końca lutego roku następującego po roku podatkowym. Gdy podatnik sam opłaca składki, dokumentem takim będzie dowód wpłaty, z którego wynikają co najmniej: dane identyfikujące wpłacającego, tytuł i data wpłaty oraz kwota wpłaconych składek.

- Podatnicy chcący skorzystać z omawianego odliczenia, którzy nie rozliczają się za pomocą „Twój e-PIT”, muszą złożyć odpowiednie roczne zeznanie

podatkowe (PIT-37 lub PIT-36), w którym wpisują wcześniej wykazane w odpowiedniej pozycji cz. B załącznika PIT/0 kwoty podlegające odliczeniu.

- Jest to preferencja podatkowa pozwalająca na zmniejszenie podstawy opodatkowania, co oznacza, że nie każdy podatnik uzyska, z tego odliczenia taką samą korzyść (tj. zwrot nadpłaconego podatku), nawet przy odliczaniu takiej samej kwoty składek.

Na przykład przy dochodach podatnika mieszczących się w pierwszym progu (tj. do 120.000 zł) korzyść z odliczenia maksymalnej kwoty składek w wys. 840 zł wyniesie tylko 101 zł (840 x 0,12). Natomiast przy dochodach mieszczących się w drugim progu (tj. powyżej 120.840 zł) i odliczeniu tej samej kwoty składek korzyść podatnika wyniesie aż 269 zł (840 x 0,32).

ZWOLNIENIA PODATKOWE

To zgodnie z art. 21 ust. 1 świadczenia (zarówno pieniężne, jak i niepieniężne), które nie podlegają opodatkowaniu (nie są uwzględniane też przez płatników w informacji PIT-11 ani wykazywane przez podatników w zeznaniu rocznym) tj. m.in.: **pkt. 9 – „jednorazowe zasiłki z tytułu urodzenia dziecka, wypłacane z funduszy związków zawodowych”.**

Jest to zwolnienie nielimitowane, co oznacza, że cała wypłacona kwota takiego zasiłku korzysta ze zwolnienia. Zasiłek ten w uchwale finansowej Nr 5 XIX KZD NSZZ „Solidarność” określany jest jako zasiłek statutowy, a jego wysokość, zgodnie z § 5 ust. 2 wymienionej wyżej uchwały ustala władza wykonawcza (tj. komisja zakładowa lub międzyzakładowa) podstawowej jednostki organizacyjnej Związku, z tym że kwota najniższa ustalona dla tego zasiłku nie może być mniejsza od minimalnej wysokości zasiłku oraz zapomóg statutowych ustalanych przez Komisję Krajową (tj. 100 zł – wg Uchwały KK nr 8/2013 ws. minimalnej wysokości zasiłków oraz zapomóg statutowych – *patrz też poniżej w pkt. 26 a*).

pkt. 9a – „zapomogi, inne niż wymienione w pkt 26, wypłacane z funduszy zakładowej lub międzyzakładowej organizacji związkowej pracownikom należącym do tej organizacji do wysokości nieprzekraczającej w roku podatkowym kwoty 1.000 zł”

Jest to zwolnienie limitowane do kwoty 1.000 zł w roku podatkowym na podatnika będącego pracownikiem należącym do zakładowej lub międzyzakładowej organizacji związkowej, a wypłacona kwota musi pochodzić z funduszy zakładowej lub międzyzakładowej organizacji związkowej. W ramach tego zwolnienia mogą być wypłacane zapomogi inne niż wymienione w pkt. 26 (tj. w przypadku indywidualnych zdarzeń losowych, klęsk żywiołowych, długo-

trwałej choroby lub śmierci). Takimi zapomogami mogą być np.: zapomogi świąteczne (w związku ze wzmocnionymi wydatkami w okresie świąt); zapomogi w okresie prowadzenia strajku (co wiąże się z utratą wynagrodzenia przez członków związku w tym okresie); zapomogi w przypadku zwolnień z pracy członków związku (jako pomoc materialna do chwili podjęcia pracy) itp.

Podstawą do przyznawania takich zapomóg przez zakładową/międzyzakładową organizację związkową jest § 6 ust. 1 wymienionej wyżej uchwały finansowej, który stanowi, że: „(...) oprócz zasiłku oraz zapomóg statutowych wymienionych w § 5 ust. 1 mogą być wypłacane członkom Związku, w miarę posiadanych środków, przy zachowaniu zasady samowystarczalności finansowej, podstawowej jednostki organizacyjnej Związku, zapomogi, których wysokość i zasady przyznawania uchwała władza wykonawcza (tj. komisja zakładowa/międzyzakładowa) danej organizacji (...)”.

W przypadku przekazania takiej zapomogi członkowi związku, będącemu pracownikiem, aby skorzystała ona ze zwolnienia musi być przekazane tylko w formie pieniężnej, a nie np. w formie bonu czy paczki itp., gdyż wynika to m.in. z interpretacji ministra finansów z dnia 15.11.2016 r. – sygn.: DD3.8222.2.113.2016.MCA, w której minister stwierdził m.in.: „(...) istotne jest, aby zapomoga miała charakter pieniężny. Świadczy o tym użyte przez ustawodawcę sformułowanie „zapomogi wypłacone”. Według internetowego Słownika języka polskiego „wypłacić” oznacza „wydać komuś należne mu pieniądze”. W pojęciu „zapomogi wypłacone” nie mieszczą się zatem zapomogi rzeczowe (...)”.

Omawiane zwolnienie dotyczy przyznanych zapomóg tylko pracownikom. Gdyby np. taką zapomogę otrzymał emeryt, będzie on korzystał również ze zwolnienia, ale na podstawie innego przepisu w ramach limitu 4.500 zł (*patrz poniżej w pkt. 38*).

pkt. 26 a – „zapomogi otrzymane w przypadku indywidualnych zdarzeń losowych, klęsk żywiołowych, długotrwałej choroby lub śmierci z funduszu socjalnego, zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, z funduszy związków zawodowych lub zgodnie z odrębnymi przepisami wydanymi przez właściwego ministra – niezależnie od ich wysokości”

Jest to zwolnienie nielimitowane, co oznacza, że każda z wymienionych wyżej zapomóg (zarówno pieniężna, jak i niepieniężna, tj. np. rzeczowa czy w formie usługi itp.) otrzymywana przez każdego podatnika (tj. pracownika, emeryta, rencistę, bezrobotnego itp.) korzysta ze zwolnienia od podatku niezależnie od jej wysokości, o ile jest finansowa-

na z funduszy związkowych lub ZFŚS. Najczęściej w ramach tego zwolnienia związki zawodowe wypłacają zasiłki, zapomogi statutowe z tytułu śmierci członka związku lub śmierci członka rodziny członka związku, przewidziane, w § 5 ust. 1 pkt. 3 uchwały finansowej Nr 5 XIX KZD NSZZ „Solidarność”, a ich wysokość, zgodnie z § 5 ust. 2 wymienionej uchwały ustala władza wykonawcza (tj. Komisja Zakładowa lub Międzyzakładowa) podstawowej jednostki organizacyjnej Związku, z tym że kwota najniższa ustalona dla takiej zapomogi statutowej nie może być mniejsza od minimalnej wysokości zapomóg statutowych ustalanych przez Komisję Krajową (tj. 150 zł z tytułu zgonu członka związku i 50 zł z tytułu zgonu członka rodziny; wg Uchwały KK nr 8/2013 ws. minimalnej wysokości zasiłków oraz zapomóg statutowych – *patrz też powyżej w pkt. 9*).

pkt. 38 – „świadczenia otrzymywane przez emerytów, rencistów lub osoby pobierające nauczycielskie świadczenie kompensacyjne, w związku z łączącym ich uprzednio z zakładem pracy stosunkiem służbowym, stosunkiem pracy lub spółdzielczym stosunkiem pracy, w tym od związków zawodowych – do wysokości nieprzekraczającej w roku podatkowym kwoty 4.500 zł”

Jest to zwolnienie limitowane do kwoty 4.500 zł w roku podatkowym na podatnika mającego status emeryta, rencisty lub osoby pobierającej nauczycielskie świadczenie kompensacyjne. Zwolnienie to można zastosować też np. przy przyznaniu tym osobom zapomóg (zarówno w formie pieniężnej jak i niepieniężnej, np. bonu) wymienionych powyżej w pkt. 9a i to z limitem zwolnienia do 4.500 zł, a nie jak dla pracowników tylko do 1.000 zł.

pkt. 67 – „wartość otrzymanych przez pracownika w związku z finansowaniem działalności socjalnej, o której mowa w przepisach o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, rzeczowych świadczeń oraz otrzymanych przez niego w tym zakresie świadczeń pieniężnych, sfinansowanych w całości ze środków zakładowego funduszu świadczeń socjalnych lub funduszy związków zawodowych, łącznie do wysokości nieprzekraczającej w roku podatkowym kwoty 1.000 zł; rzeczowymi świadczeniami nie są bonny, talony i inne znaki, uprawniające do ich wymiany na towary lub usługi”.

Świadczenia wypłacane ze środków związku zawodowego (np. zapomoga świąteczna itp.), najczęściej z tego zwolnienia nie będą korzystały, gdyż limit zwolnienia, od 1 stycznia 2024 r. – 1.000 zł (w okresie 2020 – 2023 roku był okresowo podwyższony, na podstawie art. 52 l pkt. 3 ustawy o PIT, do 2.000 zł) obejmuje w roku podatkowym dwa źródła finansowania zwolnionego z podat-

ku świadczenia, tj. zakładowy fundusz świadczeń socjalnych i fundusz związkowy, i wystarczy, że członek związku otrzymał w zakładzie ze środków ZFŚS w roku podatkowym kwotę 1.000 zł, a wtedy kwota (obojętnie w jakiej wysokości) wypłacona przez związek będzie musiała być wykazana i opodatkowana przez samego podatnika w zeznaniu rocznym.

WAŻNE:

- Dla każdego z wymienionych wyżej zwolnień ustawa przewiduje oddzielne limity zwolnienia (z wyjątkiem pkt. 9 i 26 a/, gdzie zwolnienia są nielimitowane) oraz oddzielne zasady korzystania z nich, co oznacza że, jeśli podatnik skorzystał z jednego zwolnienia, to może skorzystać też z innego, jeśli spełnia do niego warunki.

I tak:

- jeśli członek związku będący emerytem, rencistą lub osobą pobierającą nauczycielskie świadczenie kompensacyjne otrzymał od związku zawodowego, w ramach nielimitowanego zwolnienia z pkt. 26 a/, np. zapomogę statutową (obojętnie o jakiej wartości), z tytułu śmierci członka rodziny będącego członkiem związku, to będzie mógł jeszcze otrzymać następną kwotę do 4.500 zł zwolnioną z podatku na podstawie pkt. 38 (np. zapomogę świąteczną) oraz nielimitowaną kwotę zwolnioną z pkt. 9 (np. zasiłek z tytułu urodzenia się/adoptowania dziecka);

- jeśli członek związku będący pracownikiem otrzymał od związku zawodowego w ramach zwolnienia z pkt. 26 a/, np. zapomogę statutową (obojętnie o jakiej wartości) z tytułu śmierci członka rodziny będącego członkiem związku, to będzie mógł jeszcze otrzymać kwotę do 1.000 zł zwolnioną z podatku na podstawie pkt. 9a (np. zapomoga świąteczna) oraz nielimitowaną kwotę zwolnioną z pkt. 9 (np. zasiłek z tytułu urodzenia się dziecka).

- Gdy organizacja związkowa przekazuje swoim członkom, zarówno będącym pracownikami zakładu, jak i nie będącym pracownikami (np. emerytom, rencistom czy mającym status bezrobotnego itp.), świadczenia w kwotach nieprzekraczających limitów zwolnień dla poszczególnych świadczeń, to nie sporządza żadnych dokumentów potwierdzających wysokość wypłaconych świadczeń ani dla urzędu skarbowego, ani dla otrzymującego świadczenie.

- Gdy organizacja związkowa przekazuje swoim członkom niebędącym emerytami, rencistami lub osobami pobierającymi nauczycielskie świadczenia kompensacyjne świadczenia niekorzystające ze zwolnienia z podatku, to jako płatnik nie pobiera zaliczki na podatek od tych świadczeń (tak jak przy świadczeniach zwolnionych z podatku), ale musi wykazać takie świadczenia w rocznej informacji PIT-11 w cz. F tego formularza jako przychody z innych źródeł (art. 20 ust. 1 ustawy o PIT) podlegające opodatkowaniu, od których **cd. na str. 15 ►**

Emerytury na Dolnym Śląsku

Na Dolnym Śląsku mamy ponad 510 tys. seniorów, którzy co miesiąc dostają emeryturę z ZUS. W całym kraju jest ich ponad 6,1 mln. Najwyższą emeryturę na Dolnym Śląsku dostaje wrocławianin, który aktywność zawodową zakończył w wieku 78 lat. Najniższą natomiast - wrocławianka, która na umowie zleceniu przepracowała w całym swoim życiu zaledwie sześć miesięcy. W Polsce najwyższa emerytura przekracza 40 tys. złotych.

Łada moment te kwoty wzrosną w wyniku corocznej, marcowej waloryzacji, która w tym roku, jak podało Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, wyniesie 112,12 proc. Wysokość

emerytury zależy od tego ile pieniędzy zgromadzimy na emerytalnym koncie, dlatego praca „na czarno” lub na umowę o dzieło, od których nie odprowadza się składek dają w efekcie groszowe emerytury.

– Także bezpłatne urlopy i ciągle zwolnienia lekarskie są gwarancją niskiej emerytury. Tylko wieloletnie gromadzenie składek na indywidualnym koncie emerytalnym zapewnia wysokie wypłaty z ZUS

po przejściu na emeryturę – mówi Iwona Kowalska-Matis regionalny rzecznik prasowy ZUS na Dolnym Śląsku. – Zawsze, gdy młody człowiek pyta mnie, jaką będzie miał w przyszłości emeryturę wtedy odpowiadam mu, że taką, jaką sobie wypracuje – dodaje.

Rzeczniczka wyjaśnia, że kiedy składamy wniosek o emeryturę po osiągnięciu wieku emerytalnego wtedy kwota, jaką zgromadziliśmy na indywidualnym koncie emerytalnym jest dzielona

przez ilość miesięcy naszego dalszego życia. Jasno z tego wynika, że kwota emerytury jest wynikiem prostego działania matematycznego. Staż pracy brany jest przez ZUS pod uwagę tylko wtedy, gdy z wyliczeń wychodzi kwota emerytury niższa niż gwarantowana, która jeszcze do końca lutego wynosi 1588,44 zł brutto.

– Jeżeli kobieta pracowała minimum przez 20 a mężczyzna przez 25 lat wtedy ZUS będzie im wypłacał kwotę gwarantowaną minimalnej emerytury. Jeśli tego stażu ktoś nie ma dostanie tyle emerytury ile nabierał na koncie emerytalnym podzielone przez dalszą średnią trwania życia – mówi Kowalska-Matis.

Rzeczniczka wyjaśnia, że bardzo niskie kwoty emerytur mają te osoby, które pracowały bardzo krótko

lub pracowały „na czarno” i do ZUS nie wpływały żadne składki.

– 22 grosze dostaje wrocławianka, który przeszła na emeryturę w wieku 60 lat a przepracowała w ciągu swojego życia, na umowie zlecenia tylko sześć miesięcy – wyjaśnia Iwona Kowalska-Matis. – Najwyższą emeryturą może się cieszyć wrocławianin. Co miesiąc przelewamy na jego konto ponad 30 tys. zł – dodaje.

Dane ZUS jasno pokazują, że długa i legalna praca są gwarantem tego, że wypłacana na starość emerytura jest wysoka.

– To z racji tego, że środki gromadzone na indywidualnym koncie emerytalnym są dłużej odkładane, a statystyczna średnia długość życia się skraca – wyjaśnia Kowalska-Matis.

Czy przeliczenie emerytury jest możliwe?

Przeliczenie wysokości emerytury jest możliwe tylko w ściśle określonych sytuacjach. Wniosek o przeliczenie można złożyć wtedy, gdy senior, który osiągnął powszechny wiek emerytalny i przeszedł na emeryturę, ale nadal pracuje i odprowadza składki do

cd. na str. 14 ►

Wysokość emerytury zależy od tego ile pieniędzy zgromadzimy na emerytalnym koncie

Pożegnania

Drogiej koleżance Celinie Rymut składam głębokie wyrazy współczucia z powodu śmierci

Męża

Kazimierz Kimso, przewodniczący Zarządu Regionu Dolny Śląsk NSZZ „Solidarność”

Naszej drogiej koleżance Joli Jackowskiej składamy głębokie wyrazy współczucia z powodu śmierci

Córki

Międzyzakładowa Organizacja Związkowa NSZZ „Solidarność” Pracowników Oświaty i Wychowania Wrocław – Krzyki

Przewodniczącej Rady Regionalnej Sekcji Ochrony Zdrowia NSZZ „Solidarność” Dolny Śląsk Zuzannie Ewie Jakimowicz wyrazy głębokiego współczucia z powodu śmierci

Ojca

składają koleżanki i koledzy z NSZZ „Solidarność” przy Dolnośląskim Centrum Zdrowia Psychicznego we Wrocławiu

Drogiej koleżance Jolancie Jackowskiej składam głębokie wyrazy współczucia z powodu śmierci

Córki

Kazimierz Kimso, przewodniczący Zarządu Regionu Dolny Śląsk NSZZ „Solidarność”

Naszej drogiej koleżance Celinie Rymut składamy głębokie wyrazy współczucia z powodu śmierci

Męża

Międzyzakładowa Organizacja Związkowa NSZZ „Solidarność” Pracowników Oświaty i Wychowania Wrocław – Krzyki

Koleżance Jolancie Kornel Przewodniczącej Międzyzakładowej Organizacji Związkowej NSZZ „Solidarność” Pracowników Oświaty i Wychowania Ziemi Świdnickiej wyrazy głębokiego współczucia z powodu śmierci

Matki

Składają koleżanki i koledzy z Sekcji Międzyregionalnej Oświaty i Wychowania NSZZ „Solidarność” Dolny Śląsk oraz Rady Oddziału NSZZ „Solidarność” w Świdnicy

„Ci, których kochamy, nie umierają nigdy, bo miłość to nieśmiertelność”
J. Twardowski

Przewodniczącej Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” Ewie Jakimowicz i Jej Rodzinie wyrazy głębokiego współczucia, wsparcia i otuchy w trudnych chwilach z powodu śmierci

TATY

składają Koleżanki i Koledzy z Komisji Zakładowej, Rewizyjnej i członkowie NSZZ „Solidarność” przy Uniwersyteckim Szpitalu Klinicznym

Drogiej Koleżance Jolancie Jackowskiej Przewodniczącej Międzyzakładowej Organizacji Związkowej NSZZ „Solidarność” Pracowników Oświaty i Wychowania Wrocław-Fabryczna wyrazy szczerego współczucia z powodu śmierci

Córki

składają koleżanki i koledzy z Sekcji Międzyregionalnej Oświaty i Wychowania NSZZ „Solidarność” Dolny Śląsk

Drogiej koleżance Ewie Jakimowicz składam szczerą kondolencję z powodu śmierci

Ojca

Kazimierz Kimso, przewodniczący Zarządu Regionu Dolny Śląsk NSZZ „Solidarność”

PODZIĘKOWANIE

Pragnę złożyć podziękowanie i wdzięczność Wszystkim, którzy tak licznie przyszli we Wrocławiu na pogrzeb mojej nieodżałowanej

córki Moniki

i wsparli mnie w tych trudnych chwilach.

Jolanta Jackowska

1,5%

APELUJEMY DO PODATNIKÓW

Przeznaczcie 1,5% ze swojego należnego podatku za 2023 r. na jedną z inicjatyw naszego Regionu.

Stowarzyszenie Charytatywne im. Kazimierza Michalczyka

powołane przez Zarząd Regionu NSZZ „Solidarność” Dolny Śląsk. Pomaga naszym związkowcom i członkom ich rodzin znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej i życiowej. Nr w KRS: 0000244836

Region Dolny Śląsk powołał w 2002 roku Dolnośląskie Stowarzyszenie Kultury Zdrowotnej i Sportu NSZZ „Solidarność”,

które jest organizatorem wielu imprez sportowych integrujących członków naszego Związku (m.in. Bieg Solidarności, turnieje piłkarskie, rajdy).

Nr w KRS: 0000027102

Protesty rolników nie tylko w Polsce

Od 9 lutego do 10 marca w ponad 250 miejscach w kraju odbywają się protesty rolnicze. Podobnie dzieje się też w innych unijnych państwach. Blokady dróg wynikają z wielu problemów. Są nimi przede wszystkim rosnące koszty, w szczególności energii, transportu i nawozów, które znacząco podrożały zwłaszcza po rosyjskiej agresji na Ukrainę w 2022 roku. W Polsce rolnicy protestują przeciw napływowi produktów rolnych z Ukrainy, ograniczeniom narzuconym rolnikom przez Zielony Ład oraz zbyt wyśrubowanym wymogom środowiskowym przyjętym przez Unię.

Rada Gabinetowa

Rada Gabinetowa – polski organ konstytucyjny zwoływany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej dla omówienia spraw szczególnie ważnych dla interesu państwa, składający się z członków Rady Ministrów. W dniu 13 lutego spotkanie Rady Gabinetowej dotyczyło budowy energetyki atomowej w Polsce, rozwoju portów morskich oraz projektu Centralnego Portu Komunikacyjnego, a także modernizacji i rozbudowy sił zbrojnych.

Praca podczas wyborów samorządowych

Nawet do 1500 zł wynagrodzenia przysługuje członkom komisji wyborczych w tegorocznych wyborach samorządowych. Dodatkowo można liczyć na zwrot kosztów podróży i noclegów. Trzeba jednak spełnić określone warunki. Członkom terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych przysługuje zryczałtowana dieta za czas związany z wykonywaniem czynności wyborczych – wynika z uchwały PKW z dnia 2 sierpnia 2023 r. w sprawie wynagrodzeń dla członków komisji wyborczych w wyborach samorządowych. Jak czytamy w uchwale, członkowie OKW otrzymają wynagrodzenie w wysokości: 900 zł dla przewodniczących obwodowych komisji wyborczych, 800 zł dla zastępców przewodniczących obwodowych komisji wyborczych, 700 zł dla członków szeregowych obwodowych komisji wyborczych. W drugiej turze wyborów członkom komisji przysługuje połowa wyżej wymienionych kwot, tj. 450 zł dla przewodniczącego, 400 zł dla zastępców i 350 zł dla członków. Przypomnijmy, że tegoroczne wybory samorządowe odbędą się 7 kwietnia, a druga tura dwa tygodnie później.

Zawieszenie programu „Laptop dla ucznia”

Minister edukacji Barbara Nowacka oraz wicepremier, minister cyfryzacji Krzysztof Gawkowski poinformowali podczas wspólnej konferencji prasowej o zawieszeniu programu „Laptop dla ucznia” i złożeniu w tej sprawie zawiadomienia do prokuratury. Zapowiedzieli też prace nad nowymi rozwiązaniami – programem „Cyfrowy uczeń”.

Konsultacje ws. listy lektur szkolnych

Ministerstwo Edukacji Narodowej rozpoczęło prekonsultacje ws. zmiany listy lektur szkolnych. MEN proponuje m.in., by z podstawy programowej wyciąć „Quo Vadis” Henryka Sienkiewicza, a „W pustyni i w puszczy” pozostawić tylko we fragmentach. „Tu chodzi o odcięcie Polaka od tradycji i kultury polskiej, od polskości. To są lektury, które kształtują w młodych ludziach poczucie dumy z polskości i w ogóle kształtują w nich polskość” – ocenił pomysł były minister edukacji Przemysław Czarnek, poseł PiS.

Umowa na zlecenie wliczana do stażu pracy

Pytanie o to, czy MRPiPS zamierza podjąć działania w celu wliczania do pracowniczego stażu pracy okresów prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej oraz okresów pracy wykonywanej w formach pozapracowniczych, Rzecznik Praw Obywatelskich skierował do nowej minister rodziny, pracy i polityki społecznej Agnieszki Dziemianowicz-Bąk w grudniu 2023 roku.

Minister Dziemianowicz-Bąk poinformowała RPO, że w związku z powyższym zaleciła przeprowadzenie w swoim resorcie odpowiednich analiz, a także zwróciła się do innych resortów z prośbą „o rozważenie zasadności wprowadzenia zmian prawnych polegających na uwzględnieniu przy ustalaniu stażu pracy okresu prowadzenia jednoosobowej działalności gospodarczej oraz wykonywania pracy na podstawie umowy-zleczenia albo innej umowy o świadczenie usług, w regulacjach pozostających w ich właściwości”.

Zbrodnie Rosji – wystawa

Projekt wystawienniczy „Zbrodnie rosyjskie” przygotowany został przez Centrum Historii Zajezdnia w drugą rocznicę pełnoskalowej inwazji militarnej Rosji na Ukrainę. Na projekt składają się trzy ekspozycje, z których każda ukazuje różne aspekty zbrodni popełnianych przez Rosję na naszym sąsiedzie: „OBRAZY WOJNY” – wystawa zdjęć znakomitego fotografa Patryka Jaracza na 22 planszach pokazuje potężną skalę zniszczenia i cierpienia, którą niełatwo jest nam pojąć. Za milionami cyfr i statystyk kryją się ludzie, którzy giną, mężczyźni, którzy zostawiają dochodowe kariery, aby walczyć za wolność swojego kraju. Termin: do 10 marca 2024 r. pomiędzy ul. Kazimierza Wielkiego a Operą Wrocławską; po 12 marca zostanie przeniesiona na plac przed Centrum Historii Zajezdnia); „TRYBUNAŁ DLA ROSJI” – wystawa grafik ukraińskich artystów, która na 30 roll-upach opowiada o zbrodniach popełnionych przez Rosję na narodzie ukraińskim i potrzebie utworzenia międzynarodowego trybunału dla Rosji. Ekspozycja jest zorganizowana we współpracy z Fundacją Muzeum Zwycięstwa nad Despotyzmem (od 20 lutego do 10 marca 2024 r. w foyer Centrum Historii Zajezdnia, Wrocław, ul. Grabiszyńska 184); „WIELKI GŁÓD” – wystawa scenograficzna, prezentująca prace współczesnych artystów ukraińskich z kolekcji „Hołodomor 1932–33: oczami ukraińskich artystów”, pochodzącej ze zbiorów U.S. – Ukraine Business Council. Ekspozycja ukazuje jedną z najtragiczniejszych kart w historii Ukrainy, czyli wywołaną przez komunistyczne władze w Moskwie klęskę głodu, w wyniku której w Ukrainie zmarło wg różnych szacunków od 3 do 10 milionów osób (od 24 lutego do 14 kwietnia 2024 r. w Centrum Historii Zajezdnia, Wrocław, ul. Grabiszyńska 184).

Ogniwa zakładowe i sekcje branżowe NSZZ „Solidarność”

Ogólnopolska konferencja naukowa „Ogniwa zakładowe i sekcje branżowe NSZZ „Solidarność” 1980–1989/1990” odbędzie się we Wrocławiu, 11–12 czerwca 2024 r. (zgłoszenia do 15 kwietnia 2024 r.) w Ossolineum, ul. Szewska 37.

Organizatorem jest Oddziałowe Biuro Badań Historycznych IPN we Wrocławiu. W zamyśle organizatorów celem konferencji jest zaprezentowanie wyników badań dotyczących historii NSZZ „Solidarność” w dużych zakładach pracy i historii sekcji branżowych Związku w latach 1980–1989/1990. Proponowane obszary tematyczne konferencji skupiają się w trzech blokach zagadnień: Blok I: Wewnątrz i wokół Sieci Organizacji Zakładowych NSZZ „Solidarność” Wiodących Zakładów Pracy; Blok II: NSZZ „Solidarność” w zakładach pracy poza Siecią 1980–1989/1990; Blok III: Sekcje branżowe i zawodowe NSZZ „Solidarność” 1980–1989/1990. Udział w konferencji jest nieodpłatny, organizatorzy pokrywają koszty podróży i zakwaterowania uczestników.

44. Przegląd Piosenki Aktorskiej we Wrocławiu

Tegoroczna 44. edycja Przeglądu Piosenki Aktorskiej startuje 15 i potrwa do 24 marca w Teatrze Muzycznym Capitol i wielu innych lokalizacjach Wrocławia.

Jedno z największych wydarzeń Przeglądu Piosenki Aktorskiej – gala – tym razem, po raz pierwszy odbędzie się nie pod koniec, ale na początku festiwalu. Cezary Studniak wysłuchał głosów bywalców i fanów, dla których łączenie na koniec PPA gali i koncertu finałowego bywało mylące. W tym roku gala 16 marca (o 16.00, a potem także o 20.00) odbędzie się w koprodukcji z Teatrem Powszechnym w Warszawie i zatytułowana będzie „Człowiek z papieru. Antyopera na kredyt”, a wyreżyseruje ją wrocławianin Jakub Skrzywanek, laureat ubiegłorocznych Paszportów Polityki, na co dzień dyrektor artystyczny Teatru Współczesnego w Szczecinie.

Grottgger w Muzeum Narodowym

Cykl rysunków Artura Grottggera zatytułowany Wojna jest – obok Pocztu królów polskich Jana Matejki i Panoramy Racławickiej jest jednym ze skarbów narodowych znajdujących się w zbiorach Muzeum Narodowego we Wrocławiu. Jedenaście rysunków powstałych w latach 1866–1867 uzyskało status dzieła ponadczasowego, ukazującego uniwersalną wizję okrucieństwa i konsekwencji wynikających z wojny. Prezentacją tych prac Muzeum Narodowe we Wrocławiu upamiętnia Rok Romualda Traugutta i wydarzenia powstania styczniowego. Wystawa będzie czynna do 16 czerwca 2024.

Opracował Janusz Wolniak

W obronie lektur szkolnych i historii

Jak zawracać kijem rzekę pokazuje obecne kierownictwo Ministerstwa Edukacji Narodowej. Czymże bowiem jest gwałtowna, kompletnie nieprzygotowana i do tego szkodliwa próba zmiany podstawy programowej, gdzie kasuje się mnóstwo ważnych pojęć i lektur, na których wychowały się całe pokolenia Polaków, jak nie bezsensownym, nic nie wnoszącym do edukacji krokiem.

Program szkolny to nie coś, co można przygotować na kolanie. Dziwię się bardzo tym osobom, które miały odwagę podpisać się pod projektem zmian. Że też nie jest im wstyd, że mogą przejść do historii, jako cenzorzy najwybitniejszych dzieł polskiej literatury.

W dziedzinie literatury pięciu polskich pisarzy otrzymało Nagrodę Nobla. Według reformatorów polskiej szkoły, dwóch z nich ma całkowicie zniknąć. Nie będą musieli już uczniowie nawet w fragmentach czytać „Chłopów” Reymonta (Nobel 1924), ani „Qvo vadis” (Nobel 1905) Henryka Sienkiewicza, a wycięto również z lektur, z pięknymi wierszami z tomu „Ocalenie”, Czesława Miłosza (Nobel 1980). Zostaną Wisława Szymborska (Nobel 1996) i Olga Tokarczuk (Nobel 2018).

To jeszcze nic. Do tego tylko we fragmentach będzie się omawiać tę książkę, która „zbłądziła pod strzechy” czyli „Pana Tadeusza” Adama Mickiewicza. To aż nie chce się wierzyć, że mógł ktokolwiek coś takiego zrobić. To tak, jakby nagle powiedzieć ludziom wierzącym, że od dzisiaj należy schować do szafy obrazy Matki Boskiej Częstochowskiej. Nie ma większej ikony polskiej literatury niż epopeja Mickiewicza.

Ale jest jeszcze wiele innych przykładów. Przez kilkadziesiąt lat w Polsce nie można było legalnie czytać dzieł wybitnych pisarzy emigracyjnych. Jeden z nich, Józef Mackiewicz, wszedł w obieg czytelniczy, trafiając do szkół z powieścią „Droga donikąd”, ale ręka ministerialnego cenzora właśnie go wykreśliła.

Niezrozumiała jest też dla mnie decyzja dotyczące wykreślenia opowiadań Marka Nowakowskiego „Raport o stanie wojennym”. To jedno z najwybitniejszych świadectw upodlenia, jaki zafundował nam reżim Jaruzelskiego. Czyżby dzisiejsze kierownictwo MEN czuło się spadkobiercami tamtej ideologii?

W historii polskiej literatury było cały czas obecne też dzieło Stefana Żeromskiego „Syzyfowe prace” ukazujące jak można było przetrwać i zachować tożsamość narodową w czasach zaborów. Czy dzisiaj ten przykład nie jest już potrzebny?

Czy niepotrzebne są też utwory Franciszka Karpińskiego, autora kolędy „Bóg się rodzi” czy Ignacego Krasickiego „Hymn do miłości Ojczyzny”?

A jak zrozumieć średniowiecze bez Kroniki polskiej Galla Anonima czy Legendy o św. Aleksym? A jak można

wyrzucić choćby fragmenty „Pamiętników” Jana Chryzostoma Paska, do którego odwoływali się i zachwycali najwybitniejsi polscy pisarze.

Komu też przeszkadza najwybitniejsza historia miłosna „Romeo i Julia” Szekspira?

Przykładów jest o wiele więcej. Piszą o tym coraz więcej różne media. Najwięcej na razie słychać tylko głosów oburzenia po prawej stronie. Nauczyciele jeszcze się nie obudzili. A eksperci mają ważniejsze sprawy na głowie. Po co się wypowiadać, może się to nowej władzy nie spodobać, a tu zaraz będzie zapotrzebowanie na recenzowanie nowych podręczników.

Przeglądając się proponowanym cięciom, zajrzałem również na to, co się chce zrobić z historią. Tam też niewesoło.

Podaję kilka przykładów, czego ma nie być (czytaj czego uczeń ma się nie uczyć i nie wiedzieć):

– charakteryzuje etapy wojny obronnej, podaje przykłady bohaterstwa obrońców, w tym: Westerplatte, Poczty Polskiej, Mokrej, Wizny, bitwy nad Bzurą, Warszawy i Kocka, oraz zbrodni wojennych dokonanych przez agresorów, w tym w: Wieluniu, Bydgoszczy, Katowicach i Grodnie;

– wyjaśnia przyczyny i skutki wprowadzenia stanu wojennego oraz formy oporu społecznego (ze szczególnym uwzględnieniem Kopalni Węgla Kamiennego „Wujek”, „Solidarności Walczącej”, bł. ks. Jerzego Popiełuszki)

– ocenia znaczenie i skutki katastrofy smoleńskiej 10 kwietnia 2010 roku dla państwa polskiego; charakteryzuje główne przemiany kulturowe, polityczne, społeczne i gospodarcze w Polsce w drugiej dekadzie XXI wieku, ze szczególnym uwzględnieniem: kryzysu demograficznego, kwestii zachowania tożsamości kulturowej, zmian zachodzących w Unii Europejskiej, transformacji energetycznej, dyskusji nad zmianami klimatycznymi.

Wystarczy? O bohaterach Westerplatte – nie, o pierwszej zbrodni – bombach rzuconych na bezbronną Wieluń – nie, o obrońcach i poległych w kopalni „Wujek” – nie, o męczenniku, bł. ks. Jerzym Popiełuszcze, patronie „Solidarności” – nie, itd, itd.

Czy możemy powstrzymać to lewackie szaleństwo? Pewnie te swoje pomysły wprowadzą w życie, bo mają władzę i determinację, by wszystko co z polskością i wiarą się kojarzy ciąć aż do korzeni. Jednak każdy kto się temu nie oprze, a można przecież słać swoją opinię do MEN, będzie za to współodpowiedzialny.

W czasach zaborów, ale i podziemnej Solidarności organizowano „Latające Uniwersytety”. Być może trzeba będzie naszą młodzież douczać tego, co publiczna szkoła zaniedba.

Janusz Wolniak

Prezentowane w felietonie treści i poglądy należą do autora, nie są oficjalnym stanowiskiem Redakcji.

Rodziny Wyklęte

– Do bohaterskich opowieści o Żołnierzach Wyklętych zdążyliśmy się już przyzwyczaić. Gdzieś w cieniu wielkich bohaterów pozostali ich bliscy, którzy często na równi z nimi doświadczyli poniżenia i przemocy z rąk czerwonych katów – podkreśla dr Krzysztof Kunert, autor wyjątkowej książki: „Wrocławskie rodziny wyklęte”.

Dorota Niedźwiecka: Żołnierze Wyklęci zostali przywróceni świadomości społecznej, ich rodziny wciąż jednak pozostają w cieniu. Co najmocniej zwróciło Twoją uwagę podczas rozmów z nimi?

Doktor Krzysztof Kunert: Wiele rzeczy. To *case study* ludzi, którzy w życiu przeszli ogromną traumę. Żon, dzieci, rodzeństwa Wyklętych. Ta trauma ma swoje etapy. Zaczyna się od milczenia na temat taty, brata, mamy, siostry... swego rodzaju autocenzury spowodowanej sztucznie wywołaną infamią (utrata dobrego imienia) i wdrukowanym przez komunistów w ten sposób wstydem wobec społeczeństwa. Obecność Wyklętego wśród bliskich traktowało się jako bardzo skrytą, prywatną część historii życia, często przeżywaną jako wstydliva.

Ta trauma kończy się przeciwnym biegunem – mówieniem o Wyklętym z dumą. A pomiędzy tymi dwoma biegunami jest przestrzeń kilkudziesięciu lat...

To wstrząsające.

Tak. I zadziwiające równocześnie. Bo nawiązuje do fascynującego fragmentu z Biblii: „Jeśli ci umilkną, kamienie wołać będą” (Łk 19,40). Jeśli ludzie nie opowiedzą, to kamienie wołać będą o tych, którzy nie zostali wyklęci w sposób jawny, lecz odrzuceni i skazani na margines społecznego życia.

Którzy za sprawą zdrajców stali się Rodzinami Wyklętymi...

Tak, w najnowszej historii Polski istnieje coś takiego jak Rodzina Wyklęta. To bliscy, którzy również byli niszczeni, bez względu na to, czy mieli lat osiemdziesiąt czy cztery. Tak samo jak ojciec, który walczył z karabinem w rękę, niszczone był syn, chociaż nosił jeszcze pieluchę. To nie miało znaczenia. „Trzeba cię zniszczyć” – decydowali siepacze totalitarnego systemu. – „Jesteś wyklęty, jak twój ojciec, dziadek czy syn”.

Jak to się działo w historii konkretnych opisywanych przez Ciebie osób?

Bohaterami mojej książki są różni ludzie. Z jednej strony rodzina państwa Lazarowiczów pochodząca spod Dębicy. Wielopokoleniowa, patriotyczna, która funkcjonowała w triadzie: „Bóg, honor, Ojczyzna”. Głowa rodu Adam Lazarowicz, major piechoty Polskich Sił Zbrojnych, żołnierz SZP, ZWZ, AK i Zrzeszenia WiN, działacz polskiego podzie-

Krzysztof Kunert

mia niepodległościowego, został w 1951 r. zamordowany przez UB, a ciała nie znaleziono do dziś. Jego syn, Zbigniew, jako żołnierz AK, partyzant i Wyklęty walczył o wolność. Wnuk, Romuald Lazarowicz, był jednym z najaktywniejszych działaczy Solidarności Walczącej... Cała rodzina, tak mocno przesiąknięta wartościami, umiała pójść pod prąd w kolejnych ważnych historycznie sytuacjach i przeciwstawiać się systemowi.

To przykład wyjątkowy. A jak reagowali na wrogość systemu inni?

Wstrząsająca jest historia o wdowie po Wyklętym, która uciekła z Wrocławia w góry, aby zatrzeć pamięć o mężu i chronić dzieci. Albo dzieci tracących pamięć, aby jakoś przeżyć. Inny częsty mechanizm to łączenie prawdziwych historii z pewnym wyidealizowaniem. Z ogromnym szacunkiem słuchałem, jak – mając już siedemdziesiąt kilka lat – córka kolejnego Wyklętego opowiadała o tym, jak ojciec, którego wiele lat wcześniej zapamiętała jako wyjątkowego miłośnika zwierząt, przychodził do niej pod postacią kota. Jeszcze inna historia – czterolatek zapamiętał swoją mamę płaczącą przed dużą bramą. Musiała to być dla niego ogromna emocja. Tłumacząc obraz na język dorosłych: mama stała przed bramą więzienia przy ul. Kleczkowskiej we Wrocławiu. Nie została wpuszczona, mimo że

je łączył, zostały zerwane. Żadna z nich nie jest temu winna.

Taką cenę zapłaciły za wierność Ojczyźnie.

I ten ból zostaje. Chociaż dziś Rodziny Wyklęte podchodzą do swoich historii inaczej, wciąż nie jest łatwo je przekonać, że naprawdę chce się wysłuchać ich opowieści i że ona jest ważna dla całego polskiego społeczeństwa... Że to historia, która będzie nas tworzyć. Że przyjdzie taki czas, kiedy jako Rodziny Wyklęte zostaną docenione. Bo przecież ten czteroletni Krzyś był tak samo żołnierzem wyklętym jak jego skazany na śmierć ojciec.

Wrocław i ziemie zachodnie pełniły w tej historii Wyklętych i ich Rodzin wyjątkową rolę...

Uciekający przed komunistycznymi władzami patrioci często trafiali na te tereny. Ziemie zachodnie i północne były wówczas jak Dzikie Zachód. Wszelchobecne ruiny, brak więzi społecznych, a więc równocześnie brak znajomości historii ludzi, miały dawać im większe możliwości ukrycia się. Stąd właśnie tutaj tuż po wojnie tworzyły się rozliczne podziemne struktury niepodległościowe. Niestety służby komunistyczne w tym miejscu działały szczególnie sprawnie.

A czy Wrocław miał swoich Wyklętych?

Propaganda komunistyczna, która była jednym z filarów państwa totalitarnego, zachęcała do przyjazdu na ziemie zachodnie, mówiąc, że „tu będziesz miał dobrze, bo potrzeba tu rąk do pracy, jest mieszkanie i edukacja”. Ludzie czytający gazety przyjeżdżali. Dla nich wojna była tak ogromną traumą, że całym sobą marzyli o normalności. Antoni Wojtaszek to przykład człowieka, cywila, który jako młody chłopak trafił po wojnie do Wrocławia z taką właśnie motywacją. Chciał uczyć się i pracować, założyć rodzinę i szczęśliwie żyć. Miał też kilka klas skończonych, jeszcze w II RP, gdzie szkoła przekazała mu, że Polska i wolność to dwie ogromne

wartości. We Wrocławiu przyłączył się do kapitana Włodzimierza Pawłowskiego, zawodowego podoficera Wojska Polskiego, założyciela organizacji „Kresowiak” – „Rzeczpospolita Polska Walcząca”. Z czasem przyłączyło się do nich także około pięciuset członków; organizacja sięgała aż po Bytom. Cele organizacji były proste: przygotować się na III wojnę światową i być forpocztą dla mających tu wkroczyć amerykańskich wojsk. To były mrzonki, ale oni tym żyli. I podejmowali brawurowe ataki, także z bronią w ręku. Z komisariatu przy Traugutta z powodzeniem odbili dziewięciu więźniów-patriotów. Kilkanaście miesięcy po wojnie. Kto o tym dziś wie we Wrocławiu? Organizacja została rozbita, późniejsze procesy, wyroki pokazały, jak za marzenia zapłacili własną krwią.

Co ci ludzie mieli w sercach? Na pewno walkę o wolną ojczyznę. Nieżyjący już pan Antoni, przykład Wyklętego wrocławskiego, doświadczył potem, jak przez dziesiątki lat jego siepacze, którzy go torturowali i zabili jego kolegów z organizacji, dożyli wysokich emerytur, a on nie mógł dojść elementarnej sprawiedliwości.

We Wrocławiu bardzo mocno zadziałał fenomen polskości. Nie tylko w tym, że ludzie po pięciu latach wojny nie płakali, tylko zakasali rękawy i odbudowali to miasto. Także w Wyklętych, którzy działali we Wrocławiu, i którzy coraz bardziej znajdują swoje miejsce w historii miasta i regionu. Oni świecą własnym światłem wartości, za które złożyli wysoką ofiarę. Dziś są w zapomnieniu. Nie potrafię powiedzieć, ile to wyciąganie ich z niepamięci będzie trwało, ale

Ilustracja z książki „Wrocławskie rodziny wyklęte”.

potrafię wskazać, że kiedyś będą świecili bardzo jasnym światłem, które stanie się drogowskazem dla przyszłych pokoleń.

ROZMAWIAŁA
DOROTA NIEDŹWIECKA

Blżej Boga

Dlaczego kościoły, kaplice i pustelnie lokowano często na szczytach gór lub wzgórz? Bowiem uważano od wieków, że stamtąd mamy bliżej do Boga. I choć wiemy, że On jest wszędzie, sporo w tym twierdzeniu prawdy – takie uczucie miałem ostatnio, odwiedzając Sanktuarium Matki Bożej Bolesnej na Górze Wszystkich Świętych zwanej też Kościelcem.

Sanktuarium MB Bolesnej na Kościelcu

Niewielka świątynia to kościół filialny parafii pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Nowej Rudzie-Słupcu, a ze szczytu, na którym ją wzniesiono (647 m. n.p.m.), widać położone w dole miasteczko. Ale po kolei: leżący w paśmie Wzgórz Włodzic-

kich, stanowiących część Sudetów, Kościelca był miejscem pielgrzymek już w XVII stuleciu. Stał tam sporej wielkości drewniany krzyż, ponoć postawiony przez bernardynów. W roku 1680 okoliczni mieszkańcy postanowili go zastąpić świątynią, będącą wotum za oca-

lenie od epidemii cholery pustoszącej w owym czasie hrabstwo kłodzkie. Kościółek wybudowano w iście ekspresowym czasie – w lipcu arcybiskup Pragi wydał zgodę, a już w listopadzie nastąpiło poświęcenie obiektu ku czci – tu będzie długa lista – Chrystusowego Świętego Krzyża, Jego Najświętszej Bolesnej Matki Maryi Dziewicy i Jej

gorzkich łez, św. Rocha, św. Sebastiana, św. Karola Boromeusza, św. Rozalii etc., etc. i jeszcze kilku innych świętych broniących przed zarazą. Kościółek wzniesiono i wyposażono w stylu barokowym. Z czasem pojawiły się w nim relikwie męczenników rzymskich, dostawiono ambonę, w połowie XIX wieku powstała Droga Krzyżowa, a w związku z rosnącym ruchem pielgrzymkowym wybudowano drogę wiodącą ze Słupca na szczyt Kościelca. W początkach XX stulecia otwarto schronisko Lucasbaude, zaś krótko potem nieopodal wzniesiono tzw. Moltkeum, czyli wieżę widokową.

Oprócz pątników Góra Wszystkich Świętych przyciągała też począwszy od wieku XVIII eremitów, czyli pustelników. Pierwszym

Kościółek na dawnej fotografii

zapamiętanym przez historię był Onufry Roter. Na przestrzeni około stu lat powstały w pobliżu kościoła trzy pustelnie. W latach 1885–1930 mieszkał tam także Anton Hertel znany jako brat Felix – pamiątki po nim i fotografie przetrwały do naszych czasów. Dziś mamy wspólną eremitkę – to s. Maria Danuta Helizanowicz, ongiś siostra szensztacka, która od kilku lat mieszka przy sanktuarium. Wspomniała postać, od której emanuje siła wiary i jakaś niezwykła, pozytywna, energia. Tak, siostra Danuta jest najlepszym dowodem na to, o czym pisałem na początku – na górze jesteśmy bliżej Pana Boga...

Wróćmy jednak do losów samej budowli – po wojnie rozkradana i szabrowana popadła w latach osiemdziesiątych w ruinę. Pozostały tylko same mury, zniknęło wyposażenie, a na koniec runął dach. Na szczęście w ostatniej chwili zawiązał się Społeczny Komitet Odbudowy Kościoła. W latach 1993–1996 podniesiono z gruzów świątynię i na podstawie starych fotografii odtworzono barokowy

wystrój wnętrza. Odtworzono – dodajmy – znakomicie. Patrząc na ołtarz główny, zastanawiałem się, skąd go przywieziono? Byłem przekonany, że to barokowy ołtarz z innego kościoła, a to po prostu mistrzowska replika tego, który stał tu przed zniszczeniem. Podobnie z balustradą chóru i innymi elementami. To trzeba koniecznie zobaczyć.

Od roku 2002 świątynia nosi tytuł Sanktuarium Ziemi Noworudzkiej. Przyciąga pielgrzymów i turystów. Zachęcam, by znalazła się również na szlaku Państwa

Fragment sklepienia prezbiterium

Siostra Maria Danuta Helizanowicz, współczesna eremitka

wędrowek. Być może spotkacie wówczas s. Danutę, która opowie, dlaczego na Kościelcu jest się bliżej Boga.

MARCIN BRADKE

Emerytury na Dolnym Śląsku

► cd. ze str. 11

ZUS lub dostarczy nowe dokumenty potwierdzające zatrudnienie, które nie były wcześniej uwzględnione podczas wyliczenia kwoty emerytury.

– Przeliczenie jest możliwe, gdyż nowe dokumenty potwierdzające pracę mogą podwyższyć kapitał początkowy a gdy emeryt pracuje do ZUS wpływają nowe składki na ubezpieczenie społeczne. W sytuacji, gdy ktoś tylko siedzi i czeka na emeryturę z ZUS składanie wniosków o przeliczenie nie ma podstaw gdyż na koncie emerytalnym seniora nic się nie zmienia – wyjaśnia Iwona Kowalska-Matis

regionalny rzecznik prasowy ZUS na Dolnym Śląsku.

Rzeczniczka zapewnia, że emeryt, który ani nie pracuje ani nie dostarczy nowych dokumentów – po złożeniu wniosku o przeliczenie dostanie odmowę a samo składanie wniosków jest bezcelowe i generuje tylko niepotrzebną „papierologię” – dodaje.

Jak podaje Iwona Kowalska-Matis przeciętna emerytura na dolnym Śląsku w 2023 roku wynosiła 3 492,47 zł, przy średniej emeryturze w kraju 3 457,00 zł*.

Najwyższe średnio emerytury są wypłacane w województwie śląskim: 4 029,45 zł.

Najniższe średnio emerytury są wypłacane w województwie podkarpackim: 3 118,12

Ilość emerytów na Dolnym Śląsku: 510 252

Ilość emerytów w kraju: 6 158 873 - W naszym regionie już prawie 83 procent seniorów wybiera przelew na bankowe konto zamiast comiesięcznej wizyty listonosza - mówi.

Najwyższe i najniższe emerytury na Dolnym Śląsku

Gdzie	Kwota	Zawód	Wiek przejścia na emeryturę	Płeć
Wrocław	30 172,20 zł	lekarz	78 lat	M
Wrocław	22 455,93 zł	nauczyciel	83 lata	K
Wałbrzych	18 221,35 zł	specjalista ds. doskonalenia organizacji	61 lat, 9 m-cy	M
Wałbrzych	22 415,58 zł	starszy maszynista,	56 lat, 5 m-cy	M
Legnica	19 418,13 zł	kierownik wydziału,	68 lat	M
Legnica	20 164,62 zł	wychowawca	78 lat	M
Wrocław	0,62	zakład karny	66	M
Wałbrzych	0,22	umowa zlecenia	60	K
Legnica	0,49	umowa zlecenia	60	K

Społeczeństwo

Według rzeczniczki, to stu procentowa gwarancja punktualnych wypłat i bezpieczeństwa pieniędzy seniorów.

OPRACOWAŁ JANUSZ WOLNIAK

Przepraszam cię, Atlantyku!

Jestem wielkim admiratorem Daniela Obajtka, więc dziwnie się poczułem, gdy akurat w dniu jego dymisji zarobiłem na akcjach Orlenu 3,6 tysiąca złotych. To trochę, jak postawić na przegraną drużyny, której się kibicuje. I wygrać. A to był zupełny przypadek! Po prostu dużo wcześniej wystawiłem na sprzedaż tę garstkę akcji, jakiej się dorobiłem, i akurat w dniu dymisji zostały one sprzedane. Czy powinno być mi głupio? Co teraz? Zatanować w ramach przeprosin na Orleniu za całą wygraną? Przepuścić tę kasę na ich hot-dogi? Ale przecież tam... rządzi już kto inny. Takie to są dylematy współczesnego Polaka, uwikłanego w wojnę plemienną, która obejmuje coraz to nowe i nowe fronty.

Gdy piszę te słowa, rozpętuje się właśnie bój na kolejnym. Oto postępowi aktywiści zbior-ośwu (to taki szkolny odpowiednik zbior-komu) pokazali Polakom nowy kanon lektur. Żelazne grabie usunęły z niego sporo literatury z akcentem religijnym (wiadomo, opiólowanie katolików) oraz klasyki, która podobno jest nie na czasie albo stała się politycznie niepoprawna (rasistowskie „W pustyni i w puszczy”). Mocno okrojony ma być też „Pan Tadeusz”. Mhm..., biorąc pod uwagę genitalne obsesje nowoczesnych marksistów, należy ograniczyć go wyłącznie do Trzynastej Księgi, najlepiej w formie komiksu. Że napisał ją ktoś inny i nieco później? A czy to takie ważne w dobie płynnych tożsamości? Skoro nowi wychowawcy bardzo chcą uwolnić młodzież od stereotypów wyglądu czy płciowości, to dlaczego nie mieliby burzyć stereotypów w kwestii praw autorskich?

Podobno z naszej epopei narodowej mają zniknąć sceny polowań, bo to dziś gorsze niż pornografia, oraz opisy przyrody, bo nudne. To ostatnie dziwi szczególnie, gdyż kult natury stał się w ostatnich latach nową religią. Ale pewnie przeczytanie trzynastozgłoskowcem kilku kartek o tym, jak mrówki oblażyły Teli-menę jest dużo trudniejsze niż napisanie na Instagramie kaleką i zachwaszczoną hasztagami polszczyzną kilkunastu odezów w obronie mrowisk niszczonej rzekomo w Puszczy Białowieskiej przez reżim Kaczyńskiego (15 października 2023 mrówki odetchnęły).

Żebyśmy byli dobrze zrozumiani. Tu naprawdę nie chodzi o to, aby dzieci wkuwały

Autor jest reportażystą, felietonistą, powieściopisarzem. Obecnie pracuje w TVP3 Opole i TVP Info.

na pamięć „Redutę Orдона” (też ma zniknąć z kanonu) lub znały z imienia i nazwiska każdego z bohaterów „Ludzi bezdomnych” (ja nie znam). Chodzi o umiejętność samodzielnego i twórczego, a przede wszystkim logicznego myślenia, a nie ma na to lepszego sposobu niż matematyka i literatura właśnie. Bo potem znajdujemy na czołówkach portali takie kwiatki jak ten, na jaki natknąłem się na stronie serwisu, którego nazwę z litości przemilczę.

„Popsuliśmy Atlanty!” – krzyczy groźnym tytułem redaktor, po czym przytacza ponure wieści o zaburzeniach prądów głębinowych tego oceanu, co spowoduje pogodowe kataklizmy znane nam z katastroficznych filmów i publicznych wystąpień nowej ministry klimatu. POPSULIŚMY. My! My, ludzie. Najgorszy gatunek w przyrodzie. Jakże szczęśliwa byłaby mateczka Ziemia, gdybyśmy zniknęli z jej powierzchni.

„Popsuliśmy Atlanty!” . Jak ja kocham takie tytuły płodzone seriami przez afektowanych, niemyślących i leniwych mediaworkerów, zwanych nie wiedzieć czemu dziennikarzami. (Na marginesie, to przez nich nie odczuwam w najmniejszym stopniu tak zwanej solidarności zawodowej). Niemyślących, bo z tekstu wynika, że Atlantyka została już raz popsuta 12 tysięcy lat temu i od tamtej pory zdążył się naprawić. A co go popsulo wtedy? Otóż stopień się jakiegoś ogromnego, skutego lodem jeziora polodowcowego. Tylko dlaczego ono się stopiło? Czyżby człowiek plemienny niezbyt dokładnie gasił swoje ogniska, tworząc ślad węglowy?

ZBIGNIEW GÓRNIAK

Prawo pracy

Zwolnienia z podatku niektórych świadczeń...

► **cd. ze str. 10**

płatnik nie pobrał zaliczki na podatek. Informację PIT-11 sporządza płatnik (związek zawodowy) w dwóch egz., z czego jeden otrzymuje podatnik w terminie do końca lutego po zakończeniu roku podatkowego, a drugi urząd skarbowy właściwy wg miejsca zamieszkania podatnika w terminie, do końca stycznia (tylko forma elektroniczna) po zakończeniu roku podatkowego.

■ Gdy organizacja związkowa przekazuje swoim członkom będącym emerytami, rencistami lub osobami pobierającymi nauczycielskie świadczenia kompensacyjne, świadczenia podlegające opodatkowaniu, to jako płatnik musi pobrać od nich zryczałtowany podatek w wys. 10% przychodu (art. 30 ust. 1 pkt. 4 ustawy o PIT) i prze-

kazać go do urzędu skarbowego właściwego wg siedziby organizacji związkowej. Po zakończeniu roku podatkowego w terminie do końca stycznia organizacja musi też przekazać (tylko w formie elektronicznej) do tego samego urzędu deklarację roczną PIT-8AR, w której powinna być wykazana kwota pobranego zryczałtowanego podatku. Natomiast emeryt (rencista) otrzymujący takie opodatkowane świadczenie nie otrzymuje żadnych dokumentów potwierdzających, gdyż takich dochodów (opodatkowanych ryczałtowo) nie łączy się z pozostałymi dochodami emeryta (rencisty) podlegających opodatkowaniu na zasadach ogólnych (np. emerytura, renta itp.).

Opracował: Jerzy Płaza
Dział Ekspertyki Regionu Dolny Śląsk
NSZZ „Solidarność”

Wydarzenia w obiektywie

FOT. JANUSZ WOLNIAK

Patronka Europy w poszukiwaniu prawdy

Premiera komiksu „Edyta Stein. W poszukiwaniu prawdy” autorstwa Juliusza Woźnego (scenariusz) i Martina Ventera (rysunki) odbyła się 25 stycznia w Domu Edyty Stein przy ulicy Nowowiejskiej we Wrocławiu. Zgromadziła publiczność tak ogromną, że nie dla wszystkich starczyło miejsc siedzących. Prowadzący spotkanie Robert Gawłowski i Juliusz Woźny przybliżyli zebranych postaci wybitnej wrocławianki, filozofki i świętej Kościoła katolickiego.

FOT. JANUSZ WOLNIAK

Jan Pietrzak wśród Wolnych Polaków

Kolejny Protest Wolnych Polaków odbył się na wrocławskim Rynku Pod Pręgierzem 10 lutego. Zgromadził grubo ponad tysiąc uczestników, którzy domagali się od władz przestrzegania prawa i poszanowania konstytucji. Wśród zebranych byli jak zwykle przedstawiciele Klubów Gazety Polskiej, członkowie Solidarności i Solidarności Walczącej. Gościem specjalnym zgromadzenia był pieśniarz i satyryk Jan Pietrzak. Razem z publicznością zaśpiewał wiele utworów, w tym nieśmiertelny „Żeby Polska była Polską”.

FOT. JANUSZ WOLNIAK

O obozie pracy Burgweide

Na wrocławskim Rynku odbyła się inauguracja wystawy poświęconej niemieckiemu obozowi przejściowemu i obozowi pracy Burgweide. Organizatorem wydarzenia był Instytut Pamięci Narodowej we Wrocławiu we współpracy z Towarzystwem Miłośników Wrocławia. Inauguracji towarzyszyła premiera książki na ten sam temat, w której zawarto niepublikowane dotąd fakty i zdjęcia. W marcu wystawa stanie przed Dworcem Głównym we Wrocławiu, później będzie eksponowana m.in. na Softysowicach.

opr. jw

HUMOR

Raj.
– Ktoś ty? – pyta św. Piotr.
– Jestem piłkarzem polskiej reprezentacji.
– To jak trafiłeś do bramy?

○○○○

– Halo! Dzwonię w sprawie garażu.
– Przepraszam, ale to jest baza rakietowa. Żle pan trafił.
– Nie, ku...a, to wy żeście źle trafili!!!

○○○○

Mężczyzna bez kobiety to jak pies bez pcheł – niby da się żyć, ale nudno...
Kobieta bez mężczyzny to jak pchła bez psa – i żyć ciężko, i gryźć nie ma kogo...

○○○○

– Kasiu, miałaś kogoś przede mną?
– Piotrek, głupi jesteś? Spójrz na zegar. Jest piąta rano, wszyscy jeszcze śpią!

○○○○

Kurczę, weszłam do kościoła, a tam śpiewają Witaj Królowo. Tak mi się spodobało, że jutro też pójdę.

○○○○

Ale ten czas leci... Jeszcze niedawno mój krem do ciała nazywał się NIVEA, a teraz Voltaren.

○○○○

Co to jest emerytura?
Otóż jest to niewielka suma pieniędzy przenoszona z ZUS do apteki, za pomocą emeryta.

○○○○

W małżeństwie ostatnie zdanie zawsze należy do męża i brzmi ono:
– Tak jest, kochanie.

○○○○

Żona do męża:
– Mów po dobroci, jak było, bo jak sama sobie wymyślę, to dopiero będziesz miał przerąbane!

○○○○

Wydzwania do mnie baba, co mi ukradła faceta, ale nie odbieram...
Boję się, że chce mi go oddać.

○○○○

Kobieto, jeśli spotkasz faceta, który jest mądry, przystojny, wykształcony, ma dobrą pracę, jest wierny, cierpliwy, zaradny, dowcipny, dobry w łóżku, kocha dzieci i zwierzęta, szanuje kobiety i nie widzi świata poza tobą... to odstaw drinka i idź do domu, bo wygląda na to, że się ostro ubzdryngoliła!

○○○○

Mężczyźni też mają uczucia! Na przykład uczucie głodu.

○○○○

Powiedziałam mężowi, że kiedy wyjdzie spod prysznic, porozmawiamy o tym, co znalazłam w jego telefonie. Czwarty dzień się myje!

○○○○

– Mój dziadek był na Titanicu. Jeszcze przed tragedią zaczął ostrzegać wszystkich, że statek zatonie.
– I co?
– Wyrzucili go z kina.

○○○○

Są kobiety, z którymi chce się wypić, za które chce się wypić i przez które chce się wypić. Stąd alkoholizm u mężczyzn.

○○○○

Nawet skarpetki nie wiedzą, czy całe życie będą parą. To wychodzi w praniu.

○○○○

– Doktorze, pamiętasz, co mi doradzałeś, gdy miałem depresję?
– Tak oczywiście. Znaleźć kochankę.
– To teraz wytłumacz mojej żonie, że się leczę.

○○○○

Kiedyś bałem się ciemności, ale przynieśli mi rachunki. Teraz boję się światła, wody, ciepła... i jeszcze trochę śmieci.

○○○○

Jeżeli chcesz mężczyzny, który cię wysłucha i zabierze tam gdzie pragniesz... wezwij taxi.

○○○○

Jeżeli po pięćdziesiątce nie jesteś zadowolony z życia, musisz sobie nalać następną.

Z CYKLU: MISTRZOWIE BHP

HUMOR ZESZYTÓW SZKOLNYCH

Antek nie miał ojca bo był drwalem.

****

Antygona czuła miłość do brata i dlatego go zakopata mimo zakazu króla.

****

Boryna był teściem żony syna Antka Hanki.

****

Czytałem sztuki Szekspira. Dwie zapamiętałem: Romeo i Julia.

****

Gerwazy wyciągnął szablę i strzelił.

****

I wtedy Jagienka wybiegła z domu i ruszyła z kopyta za Zbyszkiem.

****

Kiedy ojciec wracał z koniem do domu, to chłopcy pchali mu do pyska skórki od chleba.

****

Mąż był bardzo zdziwiony, gdy odpiął swój strój i ujrzał postać kobiecą.

****

Na obrazie Matejki mistrz krzyżacki staje dęba na koniu

****

Santiago miał 80 lat i daleko do domu.

****

... miał trudne dzieciństwo, bo matka umarta mu w kotyśce.

SUDOKU nr 59

Celem jest wypełnienie diagramu 9×9 w taki sposób, aby w każdym wierszu, w każdej kolumnie i w każdym z 9 pogrubionych kwadratów 3×3 (zwanymi „blokami” lub „podkwadratami”) znalazło się po jednej cyfrze od 1 do 9.

	8						7	
	6		1	3	9		4	
		9		4		6		
	1	5	9		3	7	6	
	4	7	6		5	3	8	
		3		5		4		
	5		7	9	4		3	
	9						1	

Jako rozwiązanie proszę podać cyfry z wyróżnionego wiersza. Wśród osób, które do 17 marca 2024 r. nadesłają mailem na adres: redakcja.wroc@solidarnosc.org.pl lub pocztą prawidłowe rozwiązanie, rozlosujemy nagrodę książkową. W tytule maila proszę wpisać *Sudoku nr 59*.

Dziękujemy za nadesłane rozwiązania sudoku z poprzedniego numeru gazety. Książkę wylosował pan Piotr z Czempinia. Gratulujemy. Nagrodę wyślemy pocztą.